

Moderne filosofie

2025

Inhoudsopgave

Introductie.....	3
Rene Descartes.....	10
Descartes “Over de Methode” Tweede deel 71-83.....	13
Russel over Descartes.....	19
Spinoza.....	24
Spinoza Ethica Deel 1 Aanhangsel (46-52).....	27
Leibniz.....	30
Metafysische verhandelingen – Leibniz.....	33
John Locke.....	38
Berkley.....	39
Thomas Hobbes.....	40
Hume.....	43
Jean Jacques Rousseau.....	47
Kant.....	48
Kant’s epistemologie & ontologie (Kritiek van de zuivere rede).....	51
Kant’s deontologie (Kritiek van de praktische rede).....	53
Kant’s esthetica (Kritiek van het oordeel).....	54
Hegel.....	55
Feuerbach.....	59
Marx.....	61
Kierkegaard.....	63
Friedrich Nietzsche.....	68
Studievragen.....	73
Descartes.....	73
Spinoza.....	74
Leibniz.....	76
Hobbes.....	78
Locke.....	79
Hume.....	80
Berkeley.....	81
Du Chatelet.....	82
Kant.....	83
Hegel.....	84
Kierkegaard.....	85
Nietzsche.....	86

Introductie

Wat is moderne filosofie?

Het is grofweg gezegd de tijd sinds de industriële revolutie. Kenmerkend is dat het niet is een historisch context te plaatsen is in tegenstelling tot het hedendaagse. De gebieden zijn vooral epistemologie en wetenschapsfilosofie. Historisch gezien is het het tijdperk van 1500-1900. In 1500 was de reformatie en de Amerikaanse revolutie. Qua stijl modernistisch. In de basis is het progressivistisch, het moet zich ontwikkelen, het kan altijd beter. Het privilege is eraf, we moeten ernaar streven zelf te denken. Ieder mens is gelijkwaardig. 1900-nu wordt beschreven als het postmodernisme, de kritiek op het vooruitgangdenken. De renaissance was de opleving van de oude waarden. Daarna kwam de verlichting de voorloper van de wetenschappelijke revolutie.

Filosofische benadering:

Voorheen was er vooral een commentaartraditie waarbij er heel nauwkeurig naar de voorganger moest worden geluisterd. De scholastieke traditie deed dit en interpreteerde vooral Plato en Aristoteles. Je schreef niet zelf een theorie maar je reageerde op wat er al was. Filosofische teksten worden naar spreektaal vertaald. Er is sprake van secularisering en meer de persoonlijke band met god in plaats van een bemiddelende kerk. De vrijheid is toegenomen en deze emancipatie uit zich in een emancipatie van het denken. De Filosofie begaf zich ook buiten de universiteiten die totdat een alleenrecht hadden op kennis. Van systeemfilosofie naar subjectfilosofie. Ze doen veel minder aan verwijzingen naar andere filosofen. Dit wil niet zeggen dat er niet wordt gereageerd.

Filosoof bestuderen

Probeer je in te leven in de filosoof, probeer te kijken hoe hij toen leefde. Elke filosoof is een kind van zijn eigen tijd. Kijk in welk jaar een boek is gepubliceerd en wat er toen gebeurde

Ontwikkeling van de epistemologie:

Plato zag het denken als de bron van waarheid waar Aristoteles de ervaring zag als bron. Bij Kant komen deze twee samen. Het fenomenale wordt gezien als deterministisch en onvrij maar het noumenale als vrij. Echter deze is buiten ruimte en tijd, dus de vraag is wat is zijn invloed?

Protestantisme schept de voorwaarden voor het Kapitalisme

Max Weber zegt dat het de draai naar het protestantisme door zijn individualisme en desocialisering en daarmee de voorwaarden schept voor het modern kapitalisme. Door maatschappelijk succes kon je erachter komen wat je bestemming was

Twijfel aan de zintuiglijke werkelijkheid

Een belangrijk kenmerk van de moderne periode was dat men sterk begon te twijfelen aan de zintuiglijke waarneming en daarom op zoek ging naar een andere grond voor kennis

Russel over de wetenschappelijke revolutie

Wetenschappelijke autoriteit is op basis van intellectuele argumenten in plaats van kerkelijk dogma. Wetenschap. Wetenschap is zeer praktisch toepasbaar

Historische gebeurtenissen

Moderne Periode	1500 – 1900 Men ging autonomer en individueler nadenken. Men maakte zich meer los van autoriteit. Van zowel kerken als andere instituten.
Reformatie	1500 Luther met zijn 95 Stellingen. Kritiek op het instituut kerk. Kritiek op de kerk als voorziener van het geloof. Kritiek op aflaten. Streven naar persoonlijk contact met God en zelf de bijbel lezen
Contrareformatie	Reactie van de katholieke kerk. Vormgegeven door de Barok. Mensen laten zien hoe de hemel eruit kwam te zien. Charmeoffensief
Demystificerende periode	De moderne filosofie probeert te breken met het antropomorfisme dat wordt gezien als de basis van mythes.
Neolithische revolutie	De landbouw revolutie. De revolutie waarbij de mens een vaste woonplek kreeg en daarmee eigenlijk voor het eerst een vorm van eigendom vorm gaf
De franse revolutie	De macht en de privileges van adel en geestelijkheid werden op grote schaal teruggedrongen onder druk van radicale politieke groeperingen, de mensenmassa in de steden en boeren op het platteland. De oude ideeën van absolutisme, aristocratie en de macht van de Kerk werden vervangen door principes die werden vervat onder het motto Liberté, égalité, fraternité, oftewel vrijheid, gelijkheid[noot 1] en broederschap. De Franse Revolutie heeft verstrekkende en blijvende veranderingen teweeggebracht in Frankrijk, die zich verspreidden over heel de wereld. (1789-1799)
Verlichting	De periode rondom het rationalisme waarbij men weg beweegt van een door instituties gedomineerde samenleving naar een meer rationele samenleving. Vooral kritiek op religie.

Historische personen

Calvin	Was nog extremer dan Luther in de zin dat alles al was bepaald middels predestinatie
Gallileo Galilei	De ontdekker van het heliocentrisme
Copernicus	Heeft het heliocentrisme gerepopulariseerd. Hij was niet de ontdekker

Algemene Begrippen

Anachronisme	Iets van de huidige tijd projecteren op het verleden.
Wetenschap	Dingen verklaren met behulp van experimenten, observatie en wiskunde
Predestinatie	De idee dat alles al van tevoren was bepaald door god
Heliocentrisme	Het idee dat de zon het centrum is van het universum
Geocentrisme	De aarde is het middelpunt van het universum. Handig om in termen van hel, aarde en hemel te denken
Transcedente (kritiek)	Staat boven de materie, kritiek van buitenaf
Immanent (kritiek)	Is aanwezig in de materie, kritiek van binnenuit
Antropomorfisme	Het toekennen van menselijke eigenschappen aan niet menselijke dingen. Letterlijk vermenselijken.
Orthodox	Het leven volgens de regel en de leer van de bijbel

christendom	
Wet van behoud van energie	De hoeveelheid energie in het universum is constant

Gebieden van de filosofie

Antropologie	Antropologie (Grieks: ανθρωπολογία; menskunde of mensleer) is een wetenschap die de mens in al zijn aspecten, zowel fysiek als cultureel, bestudeert. Antropologie wordt tot de gedragswetenschappen, en daarmee tot de sociale wetenschappen gerekend.
Metafysica	Metafysica gaat op zoek naar het wezen van die werkelijkheid en wat er achter zit. Metafysica is zo ook de grondslag van de wetenschappen, omdat die uitgaan van de waarneembaarheid van de werkelijkheid.
Fysica	De wetenschappen. Onderzoekt de werkelijkheid die volgt uit zintuiglijke of instrumentele waarneming.
Ontologie	De leer van het zijn. Over dingen die bestaan en hoe ze bestaan. Ook de studie naar hoe dingen niet bestaan. Wat is er en wat is er niet? Hoe bestaat iets?
Epistemologie	De leer van het kennen. Wat kunnen we kennen en hoe kunnen we kennen? Wat voor soorten kennis zijn er?
Estetica	Onze zintuiglijke waarneming en ons oordeel erover. Hoe is ons oordeel gekoppeld aan onze waarneming.

Soorten Filosofie

Continentale filosofie	Filosofie waarbij gekeken wordt naar context en relativiteit. Bijvoorbeeld economische en politieke omstandigheden.
Analytische filosofie	Was leidend op het Britse continent, het meer van buitenaf beschouwen als in een laboratorium. Helder onderscheiden en ontdaan van het alledaags bestaan. Deze filosofie is momenteel leidend al is de strijd nog gaande.
Scholastiek	de middeleeuwse commentaartraditie waarbij klassieke teksten becommentarieerd werden en verchristend.
Eclectische filosofie	Naar eigen overweging. Een eigentijdse, eigenzinnige benadering tot de wereld.
Systeemfilosofie	Je bezig houden met de samenhang der dingen.
Methodische filosofie	Filosofie met behulp van een methode (Descartes, Spinoza en Leibniz)
Subject filosofie	je bezig houden met specifieke onderwerpen, of gevoerd vanuit het individu.
Rationalisme	Het formuleren van kennis onafhankelijk van de ervaring, sceptisch over de menselijke ervaring
Empirisme	Het formuleren van kennis op basis van ervaring, sceptisch over het menselijke denken en ideeën van God
Idealisme	Ziet het werkelijke in de ervaring van de geest. De werkelijkheid is fundamenteel geestelijk
Realisme	Ziet de realiteit in het werkelijke, in de ervaring. Het kijken naar de

	huidige politieke omstandigheden in de huidige tijd.
Pantheïsme	God is niet transcendent
Reductief pantheïsme	Alles is god en god is alles
Immanent pantheïsme	De natuur omsluit in zichzelf een goddelijk element
Animisme	Het idee dat zowel planten als dieren en mensen een ziel hebben
Existentialisme	De idee dat je vrij bent als je je eigen keuzes maakt, anders bepaald een ander voor je
Perspectivisme	Het centraal stellen van het individu of subject

Begrippen aangaande Staatssvormen en -inrichting

Despotisme	
Monarchie	
Meritocratie	Staatsinrichting gericht op verdienste. Het idee dat je kunt worden wat je wilt, als je maar hard genoeg werkt
Hegemonie	Cultuur die allesbepalend is, momenteel het neo-liberalisme.
Sociale kasten	de mens wordt geboren in een bepaalde sociale hiërarchie en komt daar moeilijk uit
Secularisering	het instituut worden minder belangrijk. De scheiding der machten.
Leviathan van Hobbes	Een groep mensen die een deel van hun vrijheid en recht hebben opgegeven en die hebben overgegeven aan een gekozen regering

Begrippen binnen de logica

Propositie	
Premisse	Een vooronderstelling dat iets waar is, een aanname. (major en minor)

Begrippen rondom Oorzaak/gevolg relaties

Determinisme	Alles is van tevoren bepaald, het had niet anders kunnen lopen.
Naturalisme	Alles is vanuit de natuurwetenschap te verklaren. Ze ontkennen ook het lichaam/geest probleem.
Teleologie	het idee dat alles een doelloos heeft

Visies de werkelijkheid

Materialistisch	Uitsluitend de materie bestaat (Democritus, Locke)
Atomistisch	De wereld bestaat uit atomen die zich bewegen in de lege ruimte. (Democritus , Locke)
Cartesiaans	De wereld bestaat uit oneindig deelbare materie en er is geen lege ruimte. (Descartes)
Mechanistisch	Alle fenomenen kunnen worden verklaard vanuit de materie en de interacties tussen de materie. Er is altijd sprake van oorzaak gevolg relaties.

Materialisme	Het materiële komt voor het geestelijke/idee.
--------------	---

Visie op het bestaan

Nominalisme	Er zijn geen universele rechten. Recht bestaat niet al in de natuur of bij de gratie Gods maar wordt door de mens ontwikkeld. (Thomas Hobbes, George Berkley)
Realisme	Wat we waarnemen bestaat onafhankelijk van ons denken. Abstracte begrippen zoals kleur en smaak zijn werkelijk. (Plato, Locke)
Rationalisme	Het idee dat het denken de enige bron is van kennis. Wantrouwend ten opzicht van de zintuiglijke waarneming. Ideeën zijn rationeel als die zonder andere afhankelijkheden (zoals ervaringen) tot stand komen. Is in Europa leidend (Descartes, Spinoza, Leibniz, Socrates, Plato)
Empirisme	Kennis word bepaald door de ervaring. Het gaat hier om ervaringen die met de zintuigen kunnen worden waargenomen. Er is niks in de geest dat niet ook in de zintuigen is geweest. Ervaring is hierbij de inhoud van het bewustzijn. Veel invloed op de Britten (Aristoteles, Hobbes, Locke, Berkley, Hume)
Synthese tussen Empirisme en Rationalisme	Kan bracht de synthese tussen het Empirisme en het Rationalisme ongeveer ten tijde van de Franse en Amerikaanse revolutie (Kant)
Idealisme	De werkelijkheid is fundamenteel afhankelijk van het bewustzijn (Plato, Descartes)
Determinisme	Alles gebeurt door oorzaak gevolg relaties
Utilitarisme	Het idee dat iets als goed of slecht wordt beoordeeld naarmate het mijn geluk vermeerderd of verminderd
Psychologisch hedonisme	Zoeken naar genot en het vermijden van pijn
Egoïstisch hedonisme	Nastreven van het eigenbelang
Altruïsme	Een handeling is moreel juist als ze meer gunstig dan ongunstig is voor iedereen behalve jijzelf
Scepticisme	Bestaat de wereld wel werkelijk? Kunnen we wel kennis hebben van deze wereld?
Cynisme	De wereld bestaat niet.

Begrippen rondom bestaan

Substantie	Dat wat op zichzelf bestaat en niet iets anders nodig heeft zoals eigenschappen een object nodig hebben. Meerdere substanties kunnen niet dezelfde attributen hebben. Ontologisch onafhankelijk
Essentie	Het primaire element van iets, zijn natuur. Zonder essentie is het niet wat het is
Eigenschappen	
Kwaliteiten	
Noumenaal	Wat iets is

Fenomenaal	Hoe iets aan ons verschijnt
Uitgebreidheid	Het hebben van afmetingen. Lengte breedte hoogte. Bestaat in de ruimtelijke dimensies.
Zuiver en helder onderscheiden	Als dingen dezelfde attributen hebben dan vallen ze waarschijnlijk onder dezelfde substantie en heb je het nog niet goed genoeg begrepen
Natuurtoestand	Wat is de aard van de mens en wat doet zoiets als een samenleving met deze aard
Artificiële toestand	Het feit dat we in een bepaalde cultuur leven in een bepaalde tijd in een bepaalde omgeving
Tabula rasa	De mens wordt leeg geboren en wordt beschreven door de cultuur en omgeving waarin hij leeft
Naturaliseren	Iets maken tot de natuur van de mens, iets waar we niks aan kunnen veranderen, in tegenstelling tot cultuur.
Normaliseren	Dingen als normaal zien zoals oorlogvoeren
Neutraliseren	Niet meer zien wat de politieke implicaties zijn
Interactieprobleem	In het rationalisme en specifiek de theorieën rondom substanties wordt alles als strikt gescheiden gedefinieerd maar hoe kan het dan dat we in de realiteit voortduren interactie tussen denken en uitgebreidheid waarnemen`
Identiteiten	Conceptueel afgesloten elementen die in zichzelf te verklaren zijn oftewel die zijn helder onderscheidbaar. Een vierkant heeft een andere identiteit dan een cirkel.

Begrippen rondom kennis

Idee	
Analytisch oordeel	Een bewering over een zaak waarbij wat er wordt gezegd over de zaak al vervat ligt in het begrip van de zaak, het is vanzelfsprekend. Noodzakelijke oordelen. Bestaat niet in de natuur. Gaat noodzakelijk vooraf aan synthetische oordelen, zijn altijd waar.
Synthetisch oordeel	Er wordt een eigenschap toegekend aan een subject maar dit is niet vanzelfsprekend, het kan ook anders zijn. Contingente oordelen. Tijdelijk waar.
Noodzakelijk	Het moet zo zijn, het kan niet anders
Contingent	Het hoeft niet zo te zijn, het kan ook anders zijn
A priori	Kennis voorafgaand aan de waarneming (vooraf)
A posteriori	Kennis opgedaan door de waarneming (achteraf)

Godsargumenten

Ontologische	Existentie is niet noodzakelijk maar beter dan niet bestaan. Gods is perfect en dus moet god wel bestaan (Aquinas en Descartes)
Kosmologische	Alles wat eindig is heeft een oorzaak en dus is er niets zonder oorzaak. De eerste oorzaak moet dus onveroorzaakt zijn en oneindig anders is het niet de eerste. Dit is dus God. (Augustinus en Nietzsche)
Absolute waarheden	Sommige argumenten zijn afhankelijk of relatief waar (empirische).

	Andere zijn pertinent of absoluut waar (rationele; tautologische). Relatieve waarheden zijn van bestaan afhankelijk, absolute van een essentie. De grond van contingente waarheden (d.w.z. wanneer ze waar zijn) is afhankelijk van een absolute waarheid: de grond van waarheid moet zelf waar zijn.
Design argument	De dingen in de wereld kunnen niet verklaard worden door puur toeval. Ze kunnen redelijker beschouwd worden als bewijzen van nuttigheid: alles bestaat met een reden (zelfs de blinde darm?)

Rene Descartes

Carethesiaans stelsel	Coördinatenstelsel van Descartes (1639)
Res cogitans	Denkende substantie
Res extensa	Materiele uitgebreidheid ofwel de wereld. Kwantiteit (lxbxh)
Carthesiaanse godsbewijs	Het Ontologische godsbewijs
Fysica	De realiteit die in de natuurwetenschappen wordt bestudeerd
Metaphysica	Dat wat boven de fysica staat, het fundament van de fysica.
Dualisme	De wereld is fundamenteel gescheiden in een denkend deel en een uitgebreid deel, deze kunnen niet tot elkaar worden gereduceerd
Lichaam	Zintuigelijk, vergankelijk en bemiddeld
Ziel	Redelijk, absoluut, onbemiddeld, god
Pijnappelklier	Het orgaan dat de verbinding was tussen het denken en de uitgebreidheid

Wat zijn de twee belangrijkste werken van Descartes?

Discours de la methode en Meditationes de prima philosophia. In de eerste legt hij zijn werkwijze uit en in de tweede voert hij het uit

Wat kenmerkte Descartes filosofie?

Dat hij middels systematische twijfel zijn overtuigingen deconstrueerde totdat hij uitkwam bij wat voor hem evident waar was. De meeste filosofen deden juist proposities om daarop hun theorie te bouwen. Descartes was geen scepsist. Hij bekritiseerde zijn vooringenomenheden, alles wat hij heeft aangeleerd en slapen en waken. Ook naar jezelf kijken.

Waarom was het werk van Descartes zo controversieel?

Omdat het lijnrecht inging tegen katholieke doctrines en daarom is veel van zijn werk gecensureerd of zelf postuum uitgegeven

Hoe kunnen we onszelf beter leren kennen volgens de auto etnografie?

Door ons leven te bestuderen los van emoties gevoelens en semantiek en ons leven als een serie documenten zien waaruit zichtbaar wordt hoe we onszelf hebben ontwikkelt

Wat bedoeld met de auto theorie?

Zet zich af tegen het subjectieve van het denken. Descartes kan gezien worden als iemand die fundamenteel eerst te raden gaat bij zichzelf en de vraag is of dit de juiste manier is.

Wat zijn de zes delen van de meditatie?

Deel 1: Kritiek op de scholastische traditie en zoektocht naar fundamentele kennis

Deel 2: uiteenzetting van de vier methodologische regel

Deel 3: uiteenzetting van de morele stelregels en toepassing van de methode

Deel 4: Carthesiaans godsbewijs en verdere beargumentering van de grond van zijn conclusies

Deel 5: Toepassing van zijn onderzoeken op de Fysica

Deel 6: proposities voor verdere onderzoeken naar natuur. Toepassing op andere vakgebieden

Waar was Descartes naar opzoek?

Hij zocht een nieuwe grond voor de wetenschap, een nieuwe metafysica.

Wat is waarheid volgens Descartes?

Een waarheid die niet door empirische werkelijkheden is bemiddeld. Een zuiver beredeneerde waarheid.

Wat was de grond die hij uiteindelijk vond?

“Cogito ergo sum”. Ik denk, ik besta. Het denken dat je niet bestaat is al een vorm van denken. Hij probeert een grond te vinden in het denken die niet afhankelijk is van een externe realiteit. Onafhankelijk van kennis en informatie. Wij zijn een denkend wezen. Zelf al wordt ik misleid door een daemon hij kan met niet zodanig misleiden te denken dat ik niet besta immers dat denk ik dan al en dus besta ik.

Wat is Gezond verstand volgens Descartes?

Kunnen onderscheiden wat waar en onwaar is. Niet het hebben maar het gebruik bepaald of een verstand goed is. Als het uitgaat van twijfel in plaats van zelfvoldaanheid. Als het voldoening geeft en hoop geeft voor de toekomst.

Wat is modern gezond verstand?

Ideeën die zijn gebaseerd op de realiteit, niet teveel nadenken

Wat is het probleem met het verstand volgens Descartes?

Het verstand is dat wat bij alle mensen gelijk is, we gebruiken het alleen allemaal “langs andere wegen”, we gebruiken het op een andere manier en we beschouwen ook andere dingen.

Wat zijn de vier methodologische regels?

Regel 1: De bewijsregel. met zorgvuldigheid, aandacht en niet overhaast nooit iets voor waar aannemen (geen vooroordelen). Vertraag in je denken

Regel 2: De regel van analyse. Problemen zoveel mogelijk verdelen tot zo klein mogelijke delen.

Regel 3: De regel van deductie. Beginnen met de gemakkelijkste en eenvoudigste op te lossen.

Ordes creëren op basis hiervan. Belangrijk minder belangrijk. Eenvoudiger en moeilijker.

Regel 4: Regel van opsomming: Overal zo volledig mogelijk zijn Niks overslaan

Wat zijn de gevaren bij waarheidsvinding?

Niet gebruiken van de juiste methode

Dat het ons goed uitkomt om iets voor waar aan te nemen

Het ontbreken van de basishouding om te twijfelen

Jezelf bekwaamer achten dan anderen Arrogantie

Bescheidenheid. Het idee dat je het toch niet gaan begrijpen

Welke premissen van twijfel heeft Descartes?

- Twijfel aan zintuigelijke waarneming
- Twijfel aan bewustzijn. Waak ik of slaap ik?
- Is er een kwade geest die mij beïnvloed?
- God bestaat volgens het ontologisch godsbeweis en dus wordt mijn denken gegarandeerd, god misleid mij niet

Welke conclusie trek hij op basis van slapen/waken?

Hij kan geen onderscheid maken tussen de beelden van het dromen en de beelden van het waken, daarom zijn ze voor het ook geen grond voor waarheid

Wat is het Ontologisch godsbeweis volgens Descartes?

Ieder wezen heeft op grond van zijn bestaan eigenschappen. Existentie is een eigenschap. God heeft alle volkomen eigenschappen en dus ook existentie. Dus god bestaat

Waarom wil Descartes het bestaan van God bewijzen?

Omdat hij zo kan bewijzen dat de lichamelijke wereld bestaat en niet een illusie is

Hoe verklaard Descartes het synchroon lopen van lichaam en geest?

Hij ziet het als twee klokken die gelijk lopen maar er is geen directe interactie

Descartes “Over de Methode” Tweede deel 71-83

Samenvatting

Alinea 1 Wat was de eerste gedachte van Descartes en hoe onderbouwde hij deze gedachte?

En een van de gedachten die bij mij opkwam was dat een uit verschillende stukken samengesteld iets dat door verschillende mensen gemaakt is vaak minder volmaakt is dan iets waaraan slechts één persoon gewerkt heeft.

Je kan daaruit opmaken dat het moeilijk is om iets goeds tot stand te brengen door voor te bouwen op het werk van anderen.

...en dus alle in dienst stonden van eenzelfde doel...

En zo kwam ik op de gedachte dat de kennis die we uit boeken halen, althans welke uitsluitend gestoeld is op waarschijnlijke argumenten, die bewijsvoering ontbeert en zich allengs heeft gevormd uit de meningen van verschillende mensen minder dicht in de buurt komt van de waarheid dan de eenvoudige redeneringen van iemand die de dingen om zich heen benadert met zijn gezonde verstand.

Het is bijna onmogelijk dat we ons oordeel ooit nog zo zuiver en betrouwbaar kunnen krijgen als wanneer vanaf we van onze geboorte de volledige beschikking hadden gehad over onze reden en ons nooit door iets anders hadden laten leiden.

Stelling 1

Iets dat samengesteld is uit verschillende delen en door verschillende mensen gemaakt is minder volmaakt dan wat door een persoon is gemaakt. Hier volgt uit dat het moeilijk is om voort te bouwen op wat iemand anders heeft gemaakt.

Voorbeeld 1

Een voorbeeld hiervan zijn steden die ook door veel mensen zijn gebouwd in de loop der jaren en daardoor een groot bochtig geheel is. Het lijkt meer door toeval dan door een overkoepelend plan te zijn gemaakt.

Voorbeeld 2

Volkeren die zich langzaam hebben opgebouwd hebben niet zo'n hoge vorm van beschaving als wanneer er een persoon is die de macht heeft, de wetten bepaald en er daarmee voor zorgt dat iedereen hetzelfde doel nastreeft

Conclusie

Als we onze mening vormen op basis van wat heel veel anderen vinden in plaats van alleen van onszelf uit te gaan dan komen we minder dicht bij de waarheid. Zo gezegd zou het het beste zijn als we ons vanaf onze geboorte hadden laten leiden door niets anders dan de rede

Alinea 2 Hoe zou ik dat in de praktijk kunnen realiseren?

Maar wat het me ook leerde was dat ik het beste alle meningen die ik tot dan toe voor waar had aangenomen eens en vooral opzij kon zetten om ruimte te maken voor anderen, beteren of desnoods dezelfde maar dan doordacht.

Ik had de stellige overtuiging dat ik er op die manier in zou slagen mijn leven beter in te richten dan door op oude fundamenteën verder te bouwen en slechts uit te gaan van principes die ik mij in mijn jeugd had laten inprenten zonder de waarheid ervan ooit te onderzoeken.

Weliswaar was ik me ervan bewust dat ook mijn plan niet zonder moeilijkheden was, maar deze waren toch makkelijker op te lossen en in geen geval te vergelijken met die van zelfs de geringste hervorming van het openbare leven.

Voorbeeld 1

We zien nooit dat een stad helemaal opnieuw wordt gebouwd maar wel dat mensen hun eigen woning afbreken en opnieuw bouwen.

Voorbeeld 2

Het openbare leven is ook niet makkelijk te herstellen als het er eenmaal is. We houden het vallen al niet eens meer tegen met desastreuze gevolgen. Onvolmaaktheden worden bedekt door ze te vermijden in plaats van ze aan te pakken.

Voorbeeld 3

Een slingerende weg door de bergen is niet perfect maar wordt door het gebruik steeds breder en vlakker.

Conclusie

Een enkele burger kan een staat niet hervormen, alsook niet alle wetenschappen. Zijn conclusie is dat hij beter alles wat hij voor waar had aangenomen opzij zou moeten zetten en eventueel opnieuw aannemen maar dan beter doordacht. Dat betekent ook het overboord gooien wat in de jeugd geleerd is. Hij kiest ervoor om te doen wat hij kan en dat is zichzelf hervormen. Een staat hervormen is niet mogelijk in zijn optiek.

Alinea 3 Zouden we zijn voorbeeld moeten volgen?

Ik ben het dan ook oneens met de ontevreden en onrustige figuren, hoewel door geboorte, nog rang, tot enige bemoeienis met de publieke zaak geroepen, nogthans voortdurend bezig zijn, al is het maar in gedachten met nieuwe hervormingen.

Nooit gingen mijn plannen verder dan om mijn eigen gedachten te hervormen en op grond te bouwen die geheel van mij is.

Alleen al mijn besluit om mij van alle meningen te ontdoen die ik eerder als waar had aangenomen, is niet een voorbeeld dat iedereen moet volgen.

Inleiding

Hij is het erg oneens met figuren die voortdurend bezig zijn met nieuwe hervormingen omdat hij zoals eerder gezegd dit er moeilijk is. Zijn eigen plannen gingen ook nooit verder dan zijn eigen gedachten hervormen. Sommige hebben misschien verhevener doelen maar deze onderneming is voor velen al te zwaar.

Twee soorten mensen

In hoofdzaak zijn er twee soorten mensen die beide ongeschikt zijn hiervoor. De eerste soort is te arrogant, te snel in oordelen en hebben onvoldoende geduld om ordelijk na te denken. Daardoor zullen nooit de weg omhoog vinden. Anderzijds zijn er mensen die inzien dat ze niet goed in staat zijn om waar van onwaar te onderscheiden en daarom beter van anderen zouden moeten leren.

Alinea 4 Van wiens mening moet ik uitgaan?

maar op school had ik al begrepen dat men het zo vreemd of zo ongeloofwaardig niet kon bedenken of het was door een filosoof over eerder beweerd.

Bleek daaruit niet dat de gewoonte en voorbeeld meer macht over ons hebben dan ware kennis.

Niet tegenstaande het feit dat de mening van de meerderheid nooit als bewijs geldt, zeker niet als het gaat om moeilijk te ontdekken waarheden.

Het is immers veel waarschijnlijker dat dat ze door één persoon worden gevonden dan door een heel volk.

Kortom, er was niemand diens mening ik boven die van een ander kon stellen en ik was wel gedwongen om mezelf tot gids te dienen.

Inleiding

We kunnen niks bedenken dat niet al eerder door een andere filosoof onder woorden is gebracht. Daarnaast kwam hij tot de conclusie dat anders denkende evengoed zo niet beter hun verstand gebruikte.

Argument

Mensen met hetzelfde verstand die opgroeien in andere culturen komen niet allemaal tot dezelfde conclusies. Waaruit men kan concluderen dat gewoonte en voorbeeld hebben meer macht over ons dan ware kennis. Daarnaast geldt de mening van de meerderheid niet als als bewijs zeker als het gaat om moeilijk te ontdekken waarheden. Het is daarom waarschijnlijker dat ze door een enkeling worden ontdekt dan door een heel volk.

Conclusie

Het is niet mogelijk de mening van de een boven de ander te stellen en dus voelt Descartes zich gedwongen zichzelf tot gids te zijn.

Alinea 5 Hoe kan ik het beste beginnen?

Zelfs wilde ik alvorens ook maar één mening te verwerpen waaraan ik vroeger zonder erbij na te denken geloof gehecht had, eerst voldoende tijd nemen om een plan te maken en de ware methode te zoeken tot het verwerven van alle kennis waartoe ik met mijn verstand in staat zou zijn.

Langzaam en voorzichtig te werk gaan en eerst bedenken volgens welke methode ik tot ware kennis wil gaan komen.

Alinea 6 Welke methode zou ik het beste kunnen hanteren?

Op jonge leeftijd had ik in de wiskunde enige studie gemaakt van de logica en in de wiskunde van de meetkundige analyse en de algebra. Drie kunsten of wetenschappen die iets leken te kunnen bijdragen aan mijn plan.

Inleiding

In zijn jeugd heeft hij kennis gemaakt met logica, de wiskunde van de meetkundige analyse en de algebra. De wil hij in zijn plan opnemen.

Overweging

Syllogismen zijn eerder om iets uit te leggen wat men al weet zoals de lullische kunst. De logica is zo vermengd met andere dingen die schadelijk of overbodig zijn dat het heel moeilijk is daar het goed van af te scheiden.

Voorbeeld

Net zoals het moeilijk is om een goddelijk beeld te maken van een ruw stuk marmer

Argument

De algebra is alleen van toepassing op abstracte nutteloze dingen en zo aan bepaalde figuren gebonden dat het verstand er niet op kan oefenen zonder afgemat te worden. Daarnaast heeft me zich tot slaaf gemaakt van regels en tekens zodat het een warrige en duistere kunst is geworden in plaats van een wetenschap die de geest een mogelijkheid biedt zicht te ontwikkelen.

Voorbeeld

Hoe meer wetten hoe vaker ze als excuus worden gebruikt voor het doen van kwaad

Conclusie

Er is een methode nodig die eclectisch neemt wat van waarde is van alle drie, dat wil zeggen de logica, de meetkunde en de algebra. Deze methode omvat vier regels die mij tot ware kennis leiden vermits ik mij er zonder enige uitzondering aan houdt.

Alinea 7 Wat is de eerste regel?

De eerste regel was dat ik nooit iets voor waar zou aannemen waarvan ik niet zelf de waarheid op evidente wijze inzag. Dat wil zeggen dat ik een overhaast of vooringenomen oordeel zorgvuldig zou vermijden en mijn oordeel uitsluitend zou baseren op wat zich zo helder en zo wel onderscheiden aan mijn geest zou voordoen dat ik er niet meer aan kon twijfelen.

Nooit iets aannemen waarvan ikzelf de waarheid op evidente manier inzag. Dat wil zeggen dat het iets moet zijn waar ik geen enkele twijfel meer over kan hebben.

Alinea 8 Wat is de tweede regel?

Ten tweede zou ik elk te onderzoeken probleem eerst in zoveel stukken verdelen als mogelijk en voor een juiste oplossing noodzakelijk zou zijn.

Alles opdelen in zo klein mogelijke stukken.

Alinea 9 Wat is de derde regel?

Mijn derde stijlregel was dat ik mijn gedachten volgens een bepaalde orde zou doen verlopen. Dat wil zeggen dat ik zou beginnen met de meest eenvoudigste dingen die het makkelijkst te kennen zijn en langzaam als het ware stap voor stap zou opstijgen tot de kennis van de meest ingewikkelde zaken en zelfs een orde zou kunnen veronderstellen tussen de dingen die niet van natuur op elkaar volgen.

Beginnen met de eenvoudigste dingen en dan langzaam stap voor stap naar de meer ingewikkelde dingen waarbij ik een orde veronderstel tussen de dingen die niet van nature op elkaar volgen maar op basis van eenvoudig naar ingewikkeld,

Alinea 10 Wat is de vierde regel?

Het maken van een zo volledig en systematisch overzicht om zeker te weten dat hij niks zou vergeten

Alinea 11 Hoe zou ik de realiteit het beste kunnen onderzoeken?

Ik realiseerde me dat al deze onderdelen, ondanks het feit dat hun objecten verschillend zijn, met elkaar gemeen hebben, dat ze van hun object slechts de verschillende relaties en verhoudingen bestuderen, waaruit ik de conclusie trok dat ik beter deze verhoudingen in het algemeen kon onderzoeken en alleen dan een object moest veronderstellen, wanneer mij dat de kennis van die verhoudingen zou vergemakkelijken, echter zonder ze daartoe te beperken om ze vervolgens des te beter te kunnen toepassen op alle andere objecten waar ze bij zouden horen.

Ik kwam op de gedachte dat ik om ze afzonderlijk beter te kunnen bestuderen ze het beste kon voorstellen in lijnstukken.

Inspiratie

De lange aaneenschakelingen van eenvoudige argumenten van meetkundigen als basis voor ingewikkelde bewijsvoeringen. Als we op deze manier de realiteit onderzoeken en de orde der dingen respecteren dan kunnen we alles kennen volgens deze methode.

Overweging

In de wiskunde hebben alle onderdelen met elkaar gemeen dat ze bij het vergelijken van objecten slechts de verhoudingen en relaties onderzoeken. Op deze manier kan ik ook regels toepassen op objecten die bij elkaar horen.

Conclusie

Ik kan objecten het beste voorstellen als lijnstukken om ze te bestuderen omdat dat het meest eenvoudig was voor zowel mijn verbeelding als mijn zintuigen. Maar om ze te onthouden of om er meerdere tegelijk te begrijpen kon ik ze het beste als zo kort mogelijke tekens voorstellen. Dit leek mij de manier om het best van de algebra en de meetkundige analyse.

Alinea 12 Wat bereik ik door me aan deze regels te houden?

En als dat ijdelheid lijkt, dan bedenken men slechts dat, gegeven het feit dat er over elk ding niet meer dan één waarheid is, diegene die deze waarheid vindt over dat ding, alles weet wat er te weten valt.

Ik slaagde er in 2-3 maanden in om een grote vaardigheid te verwerven in het analyseren van de algebra en de meetkundige analyse dat ik er in slaagde problemen op te lossen die voorheen er moeilijk waren maar ook vraagstukken die mij voorheen onbekend waren. Hij nuanceert zichzelf enigszins dat er over elk ding slechts een waarheid is net zoals elke soms slechts een oplossing heeft.

Alinea 13 Conclusie

In het besef dat alle wetenschappen hun uitgangspunten ontleen aan de filosofie, waarin ik nog geen zekere uitgangspunten had gevonden, meende ik dat ik bovenal moest proberen zekere uitgangspunten te vinden in de filosofie, maar dat ik ook, gegeven zowel het belang als het gevaar van overhaasting en vooroordeel, daar niet aan moest beginnen, al voor ons heel wat ouder te zijn dan 23. Ik zou me dus lang moeten voorbereiden, zowel door in mijzelf alle verkeerde denkbeelden uit te roeien die ik daarvoor had opgedaan, als door experimenten te doen die vervolgens de stof moesten vormen van mijn redeneringen. Intussen zou ik mij moeten blijven oefenen in de methode die ik mij had opgelegd, ten einde mijzelf er steeds meer in te bekwamen.

Het grootste voordeel is dat hij zo voornamelijk zijn rede kon gebruiken en steeds helderder en welonderscheiden leerde te denken. Het doel van deze methode is om nieuwe uitgangspunten vinden in de filosofie maar om overhaasting en vooroordeel te voorkomen moest hij zich eerst lang gaan voorbereiden door alle verkeerde denkbeelden uit te roeien als wel door het doen van experimenten. Intussen wilde hij blijven oefenen met zijn methode.

Russel over Descartes

1 Waarom was René Descartes zo vernieuwend en is hij de grondlegger van de moderne filosofie?

While it is true that he retains much of his scholasticism, he does not accept foundations laid by predecessors, but endeavors to construct a complete philosophic edifice de novo. This has not happened since Aristotle.

Hij was de eerste die uitgebreid de natuurkunde en astronomie meenam in zijn filosofie. Ondank dat hij ook dingen overnam van de scholastiek zoals het in een iets andere vorm gebruiken van het ontologisch godsbewijs van Anselmus. Descartes was de eerste die een heel nieuw filosofisch bouwwerk opbouwde (met een nieuw fundament). Hij had een vrij informele schrijfstijl en schreef niet zoals een leraar zoals Aristoteles maar meer als een ontdekker die zijn ideeën wil delen met intelligente mensen. Descartes was niet alleen Filosoof maar ook een wiskundige.

2-8 Wat zijn belangrijke punten in de levensloop van Descartes?

Geboren in 1596

Gestudeerd in het jezuiten

Omdat hij het sociale leven maar saai vond in Parijs trok hij zich terug om aan geometrie te werken.

Hij was een rustige man die graag op zichzelf was om zich rustig te wijden aan zijn werk

Omdat zijn vrienden hem op bleven zoeken ging hij tweemaal achter elkaar het leger in

Hij verhuisde naar Nederland om vervolging te voorkomen in Frankrijk vanwege twee heidense opvattingen

Het draaien van de aarde om de zon in plaats van andersom

De oneindigheid van het universum

Hij was waarschijnlijk een overtuigd katholiek die de kerk wilde overtuigen

Ook in Nederland beschuldigde de kerk hem ervan dat zijn ideeën tot atheïsme leidde

Kort nadat hij begonnen was met lesgeven aan Christina van Zweden werd hij ziek en kwam in 1650 te overlijden

Hij is nooit getrouwd geweest

9 Wat is zijn belangrijkste bijdrage aan Geometrie?

Zijn belangrijkste bijdrage is het cartesische stelsel, het idee dat je coördinaten kunt tekenen relatief aan twee assen.

10 Hoe dacht Descartes over de ontologie van mensen en dieren?

Hij dacht dat de fysieke verschijning van zowel mensen als dieren volledig gedetermineerd was en dat alleen de mens ook een ziel had (slechts 1 i.p.v. drie volgens Aristoteles). Omdat de hoeveelheid beweging in het universum constant is kan de ziel geen beweging initiëren. Hij dacht dat de ziel in de pijnappelklier zat en dat de ziel de richting van materie doen veranderen door middel van vitale geesten die het medium van communicatie tussen de twee waren. Hij zag dieren als gevoelloze automaten zonder bewustzijn.

11 Waardoor moest Descartes zijn mening bijstellen met betrekking tot de interactie tussen de ziel en het lichaam?

In de wetenschap werd de “Wet van behoud van impulsmoment” geformuleerd welke betekende dat de energie in elke willekeurige richting ook gelijk moest blijven, daardoor was het niet meer houdbaar dat de ziel de richting van de materie beïnvloedde. Er was geen ruimte voor de invloed van de geest.

11 Waarom was dit problematisch?

He regarded the bodies of men and animals as machines, animals he regarded as automata, governed entirely by the laws of physics and devoid of feeling and consciousness. Men are different, they have a soul, which resides in the pineal gland. there the soul comes in contact with the vital spirits and through this contact there is interaction between soul and body the total quantity of motion in the universe is constant and therefore the soul cannot affect it but it can alter the direction of motion of the vital spirit and hence indirectly of other parts of the body

De synchroniciteit tussen lichaam en geest is onmiskenbaar maar als de geest het lichaam niet kan beïnvloeden waar komt deze dan vandaan?

11 Wat bedacht Descartes hierop?

In the second place, since the physical series was rigidly determined by natural laws, the mental series which ran parallel to it must be equally deterministic. This view would be difficult to reconcile with Christian ethics and the punishment of sin.

Hij bedacht dat het lichaam en de geest als twee gelijklopende klokken waren die elkaar niet direct beïnvloedde maar wel elkaar spiegelde.

12 Wat waren de problemen met deze theorie?

In the second place, since the physical series was rigidly determined by natural laws, the mental series which ran parallel to it must be equally deterministic. This view would be difficult to reconcile with Christian ethics and the punishment of sin.

Als het lichaam gedetermineerd was dan moest de geest dat dus ook zijn. Het zou betekenen dat je met behulp van de werkingen van het lichaam door de natuurkundige wetten zou kunnen vertalen naar de geest, als een soort vertaalslag. Het idee van zonde in het Christelijk geloof kwam hiermee ook op de helling te staan.

13 Wat waren de voordelen van deze theorie?

The consequences, however, were not apparent. The theory appeared to have two merits. The first was that it made the soul, in a sense, wholly independent of the body, since it was never acted on by the body. The second was that it allowed the general principle one substance cannot act on another. There were two substances mind and matter and they were so dissimilar that any interaction seemed inconceivable.

De ziel werd onafhankelijk van het lichaam en omdat het verschillende substanties waren konden ze niet direct met elkaar communiceren (tenzij er een derde medium wordt geïntroduceerd).

14 Wat is het gevolg van deze theorie?

There is no need of Aristotle's three souls, only one of them. The rational soul exists, and that only in men.

Als we maar genoeg zouden weten van de natuurwetten en biologie en scheikunde dan zouden we dat mechanistisch kunnen benaderen.

15 Wat was de kosmogonie van Descartes?

He works out a theory of the formation of the vortices. Round the sun there is an immense vortum in the plenum, which carries the planets round with it. The theory is ingenious, but cannot explain why planetary orbits are elliptical, not circular.

Hij dacht dat er een soort draaikolken waren met de zon als centrum. De planeten draaiden zo rondom de zon.

15 Wat is het belangrijkste verschil met de theorie van Newton?

Newton had God nodig om alles in beweging te zetten, de theorie van Descartes niet en daarom was de kritiek dat Descartes' theorie tot Atheïsme leidt.

16 Wat zijn de belangrijkste boeken van Descartes?

“Over de methode” en “meditaties”

17 Waar is de essentie van deze boeken?

In these books, Descartes begins by explaining the method of Cartesian doubt and it has been and it and its as it has come to be called. In order to have a firm basis for his philosophy, he resolves to make himself doubt everything that he can manage to doubt.

Therefore, corporal nature, in general, involving such matters as extension, magnitude and number, is less easy to question than beliefs about particular things.

De essentie is dat hij gaat twijfelen aan alles waar twijfel over mogelijk is. Hij blijft dit doen totdat hij een grond vindt waar hij van overtuigd is dat hij daar niet aan kan twijfelen. Hij vindt uiteindelijk die grond met zijn uitspraak “ik denk, ik besta”.

18,19,20 Hoe verloopt zijn twijfel waarmee hij tot die conclusie komt?

Hij twijfelt als eerste aan de zintuigen, immers het kan ook een droom zijn. De wiskundige grootheden uitgebreidheid, omvang en aantal gaan niet over het specifieke en zijn betrouwbaarder dan de individuele eigenschappen maar misschien is er wel een kwaadaardige demon die mij illusies voorschotelt waardoor is alsnog verkeerd tel. Toch kan zelfs een demon mij niet misleiden ten aanzien van mijn bestaan. Immers als ik denk dan moet er noodzakelijkerwijs iets zijn dat denkt.

21 Wat zijn de gevolgen van de stelling “ik denk, ik besta”?

I think therefore I am makes mind more certain than matter, and my mind more certain than the minds of others. There is thus in all philosophy derived from Descartes a tendency to subjectivism. and to regarding matter as something only knowable if at all by inference from what is known of mind. The reader will remember that St. Augustine advanced an argument closely similar to the cogito. He did not, however, give prominence to it, and the problem which it is intended to solve occupied only a small part of his thoughts.

Dat denken als betrouwbaarder wordt geacht dan materie en dat een sterke neiging tot subjectivisme ontstaat. De moderne wetenschap accepteerde zijn formulering van de problemen maar niet zijn oplossingen.

22 Wie had eerder een vergelijkbaar idee?

Descartes originality therefore should be admitted, though it consists less in inventing the argument than in perceiving its importance.

Augustinus

25 Wat valt volgens Descartes allemaal onder denken?

The thing that thinks, he says, is one that doubts, understands, conceives, affirms, denies, wills, imagines and feels. For feeling, as it occurs in dreams, is a form of thinking. Since thought is the essence of mind, the mind must always think, even during sleep.

Twijfel, begrip, bewustzijn, bevestigd, ontkent, stelt zich voor en voelt. Voelen doen we ook in onze dromen, daarom denkt Descartes dat voelen ook een activiteit van de geest is.

26 Wat is volgens Descartes de betrouwbaarste bron van kennis?

The perception of the wax is not a vision or touch or imagination, but an inspection of the mind. Knowledge of external things must be by the mind, not by the senses.

De geest want alles was we waarnemen kan door omstandigheden anders worden waargenomen en daarom zijn de zintuigen minder betrouwbaar voor het kennen van dingen. Kennen is zo in de eerste plaats iets van de geest.

27 Hoe bewijst Descartes het bestaan van de externe wereld?

Door op onoriginele wijze te beargumenteren dat God bestaat en dat het een goede god is die mij niet zou misleiden. In zijn optiek bewijst dit het bestaan van lichamen.

28 Hoe bewijst Descartes dat lichamen bestaan?

now god has given me such was very important and had a profound effect on all subsequent philosophy.

Na het bewijzen van het bestaan van god gaat hij ervanuit dat de god een goede god is en dat hij hem daarom niet zou bedriegen en daarom omdat wij ons bewust zijn van lichamen gaat hij ervanuit dat deze bestaan.

29 Waarom was Descartes geen scepticus?

Omdat zij methode op zoek ging naar een onwankelbaar onbetwifelbare grond. Zijn methodische twijfel is niet onbegrensd.

29,30 Welke kritiek heeft Russel op Descartes?

Hij zou zijn methode van twijfel niet consequent toepassen (scholastische maximen) en hij bewijst niet dat gedachten een denker noodzakelijk maken.

30,31,32 Wat waren de belangrijkste invloeden van Descartes?

Consistency might have made him merely the founder of scholasticism, whereas inconsistency made him the source of two important but divergent schools of philosophy.

Gedachten beschouwen als bron van waarheid in plaats van externe objecten. Het funderen van het dualisme. Als hij consistent was geweest dat had hij misschien een nieuwe scholastiek vorm gegeven maar zijn inconsistentie leidde tot het ontstaan van twee afgescheiden wegen van de filosofie. Het realisme en het idealisme.

a strong inclination to believe in bodies that he would be deceitful if there were none therefore bodies exist

He nowhere proves that thoughts need a thinker, nor is there a reason to believe this except in a grammatical sense. The decision, however, to regard thoughts rather than external objects as the prime empirical certainties was very important and had a profound effect on all subsequent philosophy.

Na het bewijzen van het bestaan van god gaat hij ervanuit dat de god een goede god is en dat hij hem daarom niet zou bedriegen en daarom omdat wij ons bewust zijn van lichamen gaat hij ervanuit dat deze bestaan.

29 Waarom was Descartes geen scepticus?

Omdat zij methode op zoek ging naar een onwankelbaar onbetwifelbare grond. Zijn methodische twijfel is niet onbegrensd.

29,30 Welke kritiek heeft Russel op Descartes?

Hij zou zijn methode van twijfel niet consequent toepassen (scholastische maximen) en hij bewijst niet dat gedachten een denker noodzakelijk maken.

30,31,32 Wat waren de belangrijkste invloeden van Descartes?

Consistency might have made him merely the founder of scholasticism, whereas inconsistency made him the source of two important but divergent schools of philosophy.

Gedachten beschouwen als bron van waarheid in plaats van externe objecten. Het funderen van het dualisme. Als hij consistent was geweest dat had hij misschien een nieuwe scholastiek vorm gegeven maar zijn inconsistentie leidde tot het ontstaan van twee afgescheiden wegen van de filosofie. Het realisme en het idealisme.

Spinoza

Substantie	Concepten waartoe alles gereduceerd kan worden. Bijvoorbeeld denken en uitgebreidheid bij Descartes. Meerdere substantie kunnen niet dezelfde attributen hebben.
Causa Sui	Iets dat zichzelf kan veroorzaken
Attribuut of eigenschap	Een kenmerk van een substantie. Wordt veroorzaakt door een substantie maar dus niet zichzelf. Bijvoorbeeld uitgebreidheid en denken. Een attribuut is essentieel voor de substantie. De ene substantie kan niet door de andere worden beperkt of gereduceerd.
Modus	Bestaat afhankelijk van de substantie en kan dus als bestaand en niet bestaand worden gedefinieerd. Heeft zijn bestaan aan iets buiten zichzelf verschuldigd. Vloeibare was is een andere modus dan de vaste was.
Eindige modus	Particulariteiten zoals dingen of gedachten
Oneindige modus	Eeuwige wetten zoals zwaartekracht en algemene eigenschappen zoals materialiteit
Materialiteit	Alles wat is is gemaakt van materie
Determinisme	Bij Spinoza is het determinisme uitsluitend naar het verleden kijkend`
Vrijheid	Vrijheid wil zeggen als iemand uitsluitend uit zijn eigen natuur bestaat en uitsluitend door zichzelf tot handelen wordt bepaald

Het leven van Spinoza

Hij was een afstammeling van de Joden. Zijn vader is gevlucht naar Amsterdam. Opgeleid in de synagoge. Spinoza is uiteindelijk de kerk uitgezet, maakte hem niks uit. Zijn denken was in zijn tijd erg controversieel. Opgeleid door een Atheïst. Verzette zich sterk tegen de predestinatieleer (absoluut determinisme).

Door wie is hij beïnvloed?

Door de stoïcijnen en specifiek Seneca. Het idee dat we de meeste aandacht besteden aan waar we weinig invloed op hebben en veel aandacht hebben voor waar we weinig invloed op hebben

Wat karakteriseert Spinoza?

Was een politiek denker waarbij de wil naar macht centraal stond. De wil tot macht die uiteindelijk tot concentratiekampen en de overheersing van het kapitalisme. Lijkt een determinist maar we kunnen ondanks de invloed van externe factoren toch zelf keuzes maken. Hij is een monist.

Waarom dacht Spinoza dat het denken boven de empirische werkelijkheid staat?

We kunnen een optische illusie zien en concluderen dat het een optische illusie is maar dat neemt niet weg dat de illusie in stand blijft.

Wanneer werd zijn Ethica gepubliceerd?

Deze is na zijn dood gepubliceerd. Hij was heel bang vervolging.

Hoe denkt Spinoza over de God?

God heeft de werelds geschapen en daarna met rust gelaten. Hij heeft de oorzaken gemaakt en bemoeit zich er daarna niet meer mee. God beschikt over een oneindigheid aan attributen en

daarom kan er geen tweede god of substantie zijn. God heeft alleen voorgebracht en is niet menselijk. God doet helemaal niets hij maakt alleen het leven mogelijk.

Hoe moet men God liefhebben?

Door de natuurwetten te kennen. Niet verwachten dat God ons wederbemint.

Hoe kun je god het beste leren kennen?

Door de rede te gebruiken, door te onderzoeken door de wereld te leren begrijpen. Voorbij gaan aan de verbeeldingen. Wij kunnen god leren kennen. Het leren kennen van de wetten.

Hoe kunnen we de teksten van Spinoza?

Filosofisch of politiek. Strijd tegen de rol van religie en dus atheïstisch of een voortzetting van de wetenschap.

Wat zijn de drie delen van de leer van Spinoza?

- De zijnsleer (ontologie)
- Kenleer (epistemologie)
- Ethica

Spinoza's Zijnsleer

Wat is de substantie of god volgens Spinoza?

Er is maar 1 substantie en dat is god ofwel de natuur. Denken en uitgebreidheid zijn attributen van deze substantie. God zit in de materie. God of de natuur veroorzaakt zichzelf.

Wat is dat Natuur volgens Spinoza?

Dit zijn de wetten, datgene wat al het andere mogelijk maakt. Wat we zien zijn verschijningsvormen. Bijvoorbeeld zwaartekracht. God of de natuur is de oorzaak van alles

Wat is het denken volgens Spinoza?

Spinoza stelt denken gelijk aan de natuurwetten. Immers we kunnen de natuurwetten niet aanraken, we kunnen er allee maar over nadenken.

Spinoza's Kenleer

Op welke manier kunnen wij tot kennis komen?

- Waarneming (zintuigen)
- rede (logisch nadenken)
- intuïtie (ogenblikkelijk inzicht in de waarheid). Dit is een aangeboren vermogen en heeft verband met het instinct. Wanneer de rede samenvalt met de waarheid. Handelen naar de natuurwetten

Kennis van de eerste soort

Kennis uit de verbeelding is geen kennis (eerste soort) betreft de kennis door waarneming en ervaring en verbeelding

Kennis van de tweede soort ofwel rede

Algemeen erkende begrippen en juiste voorstellingen van eigenschappen der dingen (modi).

Kennis van het intuïtief weten

Adequate kennis van de attributen Gods en de kennis van het wezen der dingen.

Dieren en planten lopen volgens de wetten van de natuur in tegenstelling tot mensen omdat ze intuïtief reageren. Omdat de mens denkt kan hij dingen verkeerd begrijpen en daarom loopt hij achter. Wij overdenken de realiteit. Het denken problemematiseerd.

Werkelijke kennis onderscheid noodzakelijkheid van contingentie.

Wat wordt bedoeld met een substantie is casa sui?

Een substantie bestaat onafhankelijk en is dus niet veroorzaakt, ze zijn ontologisch onafhankelijk. Daarom kan een substantie niet niet bestaan ofwel hij moet noodzakelijkerwijs bestaan. Dit volgt uit de definitie van een substantie.

Wat viel destijds onder de rede?

Passies, gevoel, liefde, pijn en redeneren.

Waarom kan god geen doelen hebben?

Omdat als god doelen heeft die nog verwezenlijkt moeten worden dat heeft hij de natuurwetten niet perfect gemaakt ofwel dan zou god imperfect zijn

Spinoza Ethica Deel 1 Aanhangsel (46-52)

Alinea 1 Hoe wordt god gedefinieerd en welke vooroordelen moeten we nog behandelen?

Hiermee heb ik Gods aard en zijn eigenschappen uitgelegd. Bijvoorbeeld dat hij noodzakelijk bestaat, dat hij uniek is, dat hij op grond van de noodzaak van zijn aard alleen bestaat en handelt, dat hij de vrije oorzaak van alle dingen is en op welke manier dat alles in God is en op zo'n manier van hem afhangt, dat het zonder hem kan bestaan nog begrepen worden. En tenslotte dat alles van tevoren door God is bepaald, niet krachtens de vrijheid van zijn wel of een absoluut goeddenken, maar krachtens Gods absolute natuur, oftewel zijn oneindige macht.

En omdat alle vooroordelen die ik hier aan de kaak wil stellen van dit ene afhangen, namelijk dat de mensen gewoonlijk veronderstellen dat alle natuurlijke dingen net zoals zichzelf met hun doel handelen, ja, zelfs met de zekerheid beweren dat God zelf alles naar een doel leidt (ze zeggen immers dat God alles omwille van de mens heeft gemaakt) en de mensen om hem te vereren, zal ik dit ene eerst in oog en schouw nemen.

Dit is de conclusie van het eerste deel dat gaat over God ofwel de natuur. In dit aanhangsel wil Spinoza de nog niet besproken vooroordelen behandelen en wel de vooroordelen die hebben te maken met de veronderstelde doelgerichtheid van de schepping. Spinoza beweert dat deze er niet is.

Alinea 2 Hoe komt het dat mensen een goddelijke doelloorzaak veronderstellen?

Maar het is hier niet de plaats om deze voordelen uit de aard van de menselijke geest af te leiden. Hier is het genoeg als ik iets als fundament neem wat bij iedereen bekend is. Namelijk dat alle mensen geboren worden zonder kennis van de oorzaak der dingen en dat ze allemaal behoefte hebben te streven naar wat in hun belang is en zich daarvan bewust zijn.

Omdat de mens geen kennis heeft over de oorzaak van zijn streven en willen en daar ook niet over nadenkt. Toch omdat ze wel bewust zijn van het willen en streven veronderstellen ze dat ze vrij zijn. Daarnaast doen mensen alles met een doel voor ogen en zij hebben rust als ze de doelloorzaak kennen.

Alinea 4 Waarom denkt de mens dat alles gemaakt is om zijn eigen doelen te verwezenlijken?

Vervolgens vinden ze in zichzelf en buiten zichzelf heel wat middelen die hen niet weinig helpen om te bereiken wat in hun belang is. Bijvoorbeeld ogen om te zien, kiezen om te kouden, planten en dieren om als voedsel te dienen, de zon om licht te geven, de zee om de vissen te voeden, enzovoort. En zo komt het dat ze alle natuurlijke dingen als middelen tot hun nut beschouwen. En omdat ze weten dat ze die middelen gevonden hebben maar niet zelf gemaakt, hadden ze daarmee een reden om te geloven dat er iemand anders was die die middelen voor hun gebruik gemaakt had.

De mens beschikt over allerlei hulpmiddelen waarvan ze veronderstellen dat die niet zichzelf hebben gemaakt en dus denkt met dat er een bestuurder moet zijn die deze middelen voor hen gemaakt heeft.

Omdat ze de oorzaken niet van een ander hoorden moesten ze van zichzelf uitgaan en daarom ook moesten ze de goden beoordelen vanuit hun eigen karakter. En omdat ze denken dat alles voor hen gemaakt is is het logisch te veronderstellen dat de goden hiervoor vereerd willen worden.

Alinea 5 Hoe komt het dat eenieder zijn eigen godsbeeld heeft?

Maar terwijl ze probeerden aan te tonen dat de natuur niets tevergeefs deed (dat wil zeggen, niets wat het nut van de mens niet diende), lijkt het erop dat ze alleen maar hebben aangetoond dat de natuur en de goden even gek zijn als de mensen.

Omdat ze op grond van hun eigen karakter god beoordeelden en veronderstelden dat de natuur was gemaakt om hun doelen te verwezenlijken is de mens naarstig opzoek naar de doelloorzaken zodat de mens kan concluderen dat hij verheven is boven anderen in de ogen van God.

Alinea 6 Wat zijn de gevolgen van dit denken ten aanzien van ongemakken?

Het was immers gemakkelijker dit (gemakken en ongemakken) bij de andere onbekende dingen te stoppen waarvan ze het nut niet kenden en zo aan hun huidige en aangeboren staat van onwetendheid vast te houden dan het hele bouwsel te vernietigen en een nieuwe te bedenken.

Het gevolg is dat ongemakken werden gezien als het gevolg van verkeerd handelen van mensen ook al zag men dat deze zowel voor vromen en goddelozen plaatsvinden. Het was makkelijker om dit toe te voegen aan de reeds bestaande onwetendheid dan om een geheel nieuw stelsel te bedenken.

Alinea 7,8 Wat is het gevolg van dit denken op oorzaak gevolg relaties en de volmaaktheid van god?

Want dat wat in feite de oorzaak is, beschouwt ze als het gevolg en andersom. Vervolgens maakt ze dat wat van nature het eerste is tot het laatste en tenslotte maakt ze dat wat het hoogste is en het volmaakste tot het onvolmaakste. Zoals uit Stellingen 21 tot 23 blijkt is dat gevolg het volmaakt dat direct door God wordt voortgebracht. Naarmate iets meer tussenliggende oorzaken nodig heeft om te worden voortgebracht, des te onvolmakter is het. Maar als de dingen die direct door God zijn voortgebracht zouden zijn gemaakt op dat God zijn doel zouden bereiken, zouden de laatste om waarvan de eerste gemaakt zijn noodzakelijkerwijs de voortreffelijkste van allemaal zijn.

Vervolgens neemt deze leer de volmaaktheid van God weg, want als God met een doel handelt, streeft hij noodzakelijkerwijs naar iets wat hij mist.

Het gevolg is dat god niet meer volmaakt kan zijn, immers een doel impliceert imperfectie en als het laatste perfect is betekent dat dat god het eerste als imperfect heeft geschapen. Daarnaast is er niets aan te wijzen wat buiten god om als oorzaak aan te wijzen is als reden van de schepping. Oorzaak en gevolg worden zo omgedraaid.

9,10 Hoe kwam men (ten onrechte) tot de conclusie dat alles gods wil is?

Omdat als we alle oorzaken terugherlijden tot zijn eerste oorzaak dan komen wel noodzakelijkerwijs bij god uit, “**de vluchtheuvel van onwetendheid**”. En vanwege de complexiteit van het menselijk lichaam

Alinea 11 Hoe kwam men tot de verklaring van de aard van de dingen?

Nadat de mensen zichzelf hadden wijsgemaakt dat alles wat er gebeurt vanwege hen gebeurt, was het onvermijdelijk dat ze in iedere ding datgene het belangrijkste vonden wat voor hen het nuttigste was en dat ze die dingen het waardevolst vonden die de gunstigste inwerking op hen hadden.

Omdat men zichzelf als het doel van de schepping ziet wordt de taal die de aard der dingen beschrijft hierop gestoeld. Bijvoorbeeld warm, koud, goed en slecht.

Alinea 12 Hoe is de mens gekomen bij het slecht en het goede?

Alles wat bijdraagt tot de gezondheid en tot de vereering van God, hebben de mensen goed genoemd, het tegendeel slecht. En omdat we het meest van dingen houden die we gemakkelijk kunnen verbeelden, verkiezen mensen de orde boven verwarring (alsof orde iets in de natuur was behalve een betrekking op onze verbeelding) en zeggen ze dat God alles met een orde geschapen heeft.

En omdat we het meest van dingen houden die we gemakkelijk kunnen verbeelden, verkiezen mensen orde boven verwarring. Alsof orde iets in de natuur was, behalve een betrekking tot onze verbeelding. En zeggen ze dat God alles met een orde geschapen heeft.

We hebben eerder gezegd dat de mens god bezieet vanuit zichzelf en daarom zegt men wel dat alles wat tot de vereering van god is (dus het persoonlijke beeld dat we hebben van god) goed is en het andere slecht. Dit is dus een sterk subjectivistische kijk.

14 Hoe heeft deze kijk tot scepticisme geleid?

Daarom is het niet verwonderlijk om ook dit in het voorbij gaan op te merken dat er onder de mensen zoveel controversies zijn gerezen als we om ons heen zien, wat uiteindelijk tot scepticisme heeft geleid. Daarom is het niet verwonderlijk om ook dit in het voorbij gaan op te merken dat er onder de mensen zoveel controversies zijn gerezen als we om ons heen zien, wat uiteindelijk tot scepticisme heeft geleid.

Omdat deze subjectivistische kijk voor zoveel controverse zorgt, immers wat voor de een goed is is voor de ander slecht, leidt het tot scepticisme omdat niet alles waar kan zijn.

Alinea 5 Conclusie

We zien dus dat alle begrippen waarmee het volk de natuur pleegt te verklaren slechts manieren om te verbeelden zijn en dat ze niet de aard van enig ding maar alleen de inrichting van de verbeelding aangeven. En omdat ze namen hebben alsof het namen van buiten de verbeelding bestaande entiteiten waren noem ik ze dus entiteiten, niet van het verstand maar van de verbeelding.

Als alles uit de noodzaak van Gods aard is gevolgd, waar komen dan al die onvolmaaktheden in de natuur vandaan?

Want de volmaaktheid van dingen moet niet uitsluitend op grond van hun aard en vermogen worden ingeschat en ze zijn niet meer of minder volmaakt om die reden dat ze in de waarneming van mensen prettig of kwalijk zijn en ook niet om die reden dat ze de menselijke natuur helpen of ermee in strijd zijn.

Voor hen die vragen waarom God alle mensen niet zo heeft geschapen dat ze zich alleen door de reden lieten leiden, heb ik maar één antwoord. Omdat het hem niet aan grondstof ontbrak om alles uiteraard vanaf de top tot aan de onderste treden van de volmaaktheid te scheppen. Of in eigenlijke termen: omdat de wetten van zijn eigen natuur zo ruim waren, dat ze voldoende waren om alles voor te brengen wat door een oneindig verstand kan worden bedacht, zoals ik bij stelling 16 heb bewezen. Dat zijn de vooroordelen die ik hier wilde opmerken.

De mens verklaart de dingen naar de entiteiten van hun verbeelding niet naar de werkelijkheid van de aard van de dingen, daar hebben ze geen kennis van. De volmaaktheid van de dingen moet worden beschouwd naar hun aard en vermogen niet naar de menselijke verbeelding.

Leibniz

Identiteit	Een zelfstandig zijn. Geen attributen of modi zoals bij Spinoza. Ook wel zielen of “ditheid” genoemd. Kan geen eigenschappen delen met andere identiteiten.
Substantie volgens Leibniz	Hij gebruikt substantie als synoniem voor een identiteit
Substantie	Bij Leibniz is een monade een synoniem voor een substantie in moderne zin
Monade	Een op zichzelf staand iets dat het geheel weerspiegeld zoals een druppel de zee weerspiegeld omdat hij er onderdeel van is. De monade heeft verschillende vormen/identiteiten die vallen onder die monade. Een hogere Monade heeft alles van de lagere monade. Alle monaden zijn door god gecoördineerd en lijken daarom net als een klok gelijk te lopen maar ze interacteren niet met elkaar. Verschillende monaden hebben geen gedeelde eigenschappen. Niet verder ondeelbaar en samenhangend. Iedere monade bestaat uit waarneming en streven. Elke monade heeft zijn eigen wetmatigheid. Is door zichzelf veroorzaakt.
Analiticiteitsstelling	In elke reële subject liggen alle bepalingen van het subject al opgesloten
Raamloos	Een monade heeft geen interactie met een andere monade
Spiegel	Het deel weerspiegelt altijd het geheel, daarom kunnen we alles kennen. Middels het denken kunnen we alles kennen.
Basis monade	Hebben zeer beperkt bewustzijn zoals planten
Zielen of entelechieën met perceptie en geheugen	Ze hebben bewustzijn en geheugen, zoals dieren
Geesten of rationele zielen	Mensen met ziel en geest, ze kunnen nadenken en hebben geestelijke kwaliteiten
De oppermonade	God
Monade zuurstof	Alle zuurstofatomen kennen de monade zuurstof en zijn daar onderdeel van
Vitaliteitsbeginsel	Kracht of ‘levensenergie’ waar de uitgebreidheid van afhankelijk is
Passieve kracht	Het principe dat zich verzet. Het iets kunnen doen. De dingen die zouden kunnen zijn
Actieve kracht	De kracht die iets wil realiseren. Levensenergie.
Compossible	Het kiezen voor de best mogelijke wereld, Niet alle mogelijkheden zijn mogelijk gegeven het bestaan van de realiteit / monaden. Soort principe van non-contradictie, ook god moet zich aan zijn eigen wetten houden.

Wat is kenmerkend voor Leibniz?

Heel veel onbenoemde premissen over god, veel overtuigingen uit die tijd.

Levensverhaal van Leibniz?

Hij was een wonderkind, had een speciale manier van studeren. Geboren aan het eind van de 30 jarige oorlog (strijd tussen de katholieken en protestanten). Was een Homo universalis. Zijn vader was een professor. Leerde zich vanaf zijn achtste al latijn in de bibliotheek van zijn vader. Had het als een van de eerste over een relativiteitstheorie. Was initieel een aanhanger van Spinoza maar week daar later weer vanaf. Is geïnspireerd door neo-aristoteliaans gedachtegoed. In zijn tijd heersde de briefcultuur.

Studeerde onder Christiaan Huygens. Het probleem dat hij onder hem oploste is de basis voor zijn filosofie geworden. Het probleem was de vraag hoe kan het dat er in een substantie beweging ontstaat? "*Iets dat is, dat is en iets dat niet is is niet*" – Parmenides. Maar hoe kan het dan dat iets tot leven komt, groeit? Welk principe licht hieraan te grondslag?

Hij heeft met Newton een behoorlijk conflict gehad over wie de eerste was ten aanzien van de wet van behoud van energie. Leibniz publiceerde eerder maar Newton zag het als plagiaat.

Heeft de integraalberekening uitgevonden.

Wat was de studiemethode van Leibniz?

Eerst onderwerpen in logische volgorde zetten door het maken van verdelingen en subonderverdelingen. Dan standpunten hierover verzamelen en kijken deze met elkaar vergelijken en kijken waar ze overeenkomen en waar ze verschillen. Ook kun je kijken naar hoe je standpunten met elkaar in overeenstemming zou kunnen maken.

Wat was de filosofie van Leibniz?

Hij dacht dat er vier soorten monades (basis, bezielde, geestelijk en god) waren die elk meerdere identiteiten hebben. Ik heb dus identiteiten op meerdere monaden en het is goed die mij als meerdere gelijklopende klokken synchroon laat bestaan. Ik heb een identiteit op de monade lichaam maar ook een identiteit op de monade ziel en geest.

Wat vond Leibniz van Descartes?

Hij knipte alles teveel op waardoor de samenhang en realties verloren zouden gaan

Hoe moet de tekst gelezen worden?

Hij is een logisch filosoof dus je moet de premissen onthouden om de daaropvolgende tekst goed te kunnen begrijpen

Hoe is de filosofie van Leibniz tot stand gekomen?

200 Jaar na zijn dood zijn vele geschriften en notities samengevoegd tot een geheel. Hij had niet echt een overkoepelende vastgelegde filosofie. Hij is later ontdekt.

Hoe denkt Leibniz over relativiteit?

Hij denkt dat tijd/ruimte door het waarnemend denken wordt toegevoegd aan de realiteit.

Wat heeft centraal gestaan in de vraagstelling van Leibniz?

Als God de best mogelijke wereld heeft gemaakt hoe kan het kwaad dan bestaan? Hij is hier zijn hele leven mee bezig geweest

Hoe beargumenteerd Leibniz dat uitgebreidheid geen attribuut kan zijn?

Omdat uitgebreidheid pluraliteit veronderstelt en dus een aggregatie van substanties dus moet iedere substantie niet uitgebreid zijn

Waarom is deze wereld de beste?

De mogelijkheid tot kwaad maakt het goede beter en bovendien een wereld zonder kwaad kan niet bestaan, is niet “compossible”

The Holiness problem?

Het idee dat god aan alles deelheeft betekent dat god ook deel heeft aan het kwade dat gebeurt

Wat bedoeld Leibniz met voldoende grond?

Alles wat bestaat had niet kunnen bestaan (contingentie), maar alles wat wel bestaat bestaat niet zonder reden. Alles wat bestaat dient voldoende grond te hebben om te bestaan. De voldoende grond van het heel-al is noodzakelijk, ergo, God.

Metafysische verhandelingen – Leibniz

Alinea 1 Is God volmaakt?:

God is een absoluut volmaakt wezen, maar men houdt vaak geen rekening met wat het hieruit volgt. Om hier dieper op in te gaan, kan opgemerkt worden dat er in de natuur veel totaal verschillende volmaaktheden bestaan, dat God ze allemaal tegelijk bezit en dat Hij ieder van hen in de hoogste mate bezit.

Hieruit volgt dat God als bezetter van de hoogste en onbegrensde wijsheid op de meest volmaakte manier handelt, niet alleen in metafysische zin, maar ook moreel gesproken.

Alleen dat wat een hoogste maat heeft kan aan god Toebehoren. Een vorm of getal kent geen hoogste maat en kan daarom niet volmaakt zijn en een eigenschap van god zijn. God handelt volmaakt in metafysische en morele zin. Hoe meer de mens verlicht is hoe meer hij volmaakt zal handelen en zal inzien dat Gods werken volmaakt zijn

Alinea 2 Liggen er regels van goedheid besloten in de schepping?:

Zo sta ik wel heel ver af van de mening van diegenen die het verdedigen dat er geen regels van goedheid en volmaaktheid liggen in de natuur van de dingen of in de ideeën die God hiervan heeft. Zij menen dat Gods werken slechts goed zijn vanwege de formele reden dat God ze verricht heeft.

Als men dan zegt dat de dingen niet goed zijn volgens een regel van goedheid, maar door de wil van God alleen, dan lijkt men mij zonder erbij na te denken, alle liefde tot God en al zijn glorie te vernietigen. Want waarom zou je hem prijzen voor wat hij gedaan heeft, als hij even prijzenswaardig is wanneer hij precies het tegenovergestelde gedaan zou hebben?

Volgens het principe van voldoende grond is God de reden voor het bestaan van de natuur en de mens en draagt de stempel van de maker. Daarom denkt hij dat er regels van goedheid besloten liggen in het geschapene.

Alinea 3 Zijn Gods werken onvolmaakt?:

Evenmin kan ik de mening van sommige modernen onderschrijven die nogal gedurfd stellen dat wat God doet niet het uiterst volmaakte is en dat hij veel beter zou hebben kunnen handelen. Want mij lijken de gevolgen van deze mening totaal in tegenspraak met Gods glorie. Zoals een minder aan kwaad een zekere hoeveelheid goedheid in zich heeft, zo heeft een minder aan goedheid een zekere hoeveelheid kwaad in zich. Men handelt onvolmaakt als men minder volmaakt handelt dan men zou hebben kunnen doen.

in plaats daarvan stel ik dat God niets doet waarvoor Hij het niet verdient verheerlijk te worden

Als Gods werken onvolmaakt zijn dat zijn ze ten dele kwaad en dat is in tegenstelling met de volmaaktheid van God. God handelt altijd in overeenstemming met zijn eigen wil en daarom is god ook prijzenswaardig want als hij zonder reden voor het een of het ander zou kiezen dan zou dat niet prijzenswaardig zijn. Alleen dat wat met een reden is gekozen kan prijzenswaardig zijn.

Alinea 4 Wat betekent het om God lief te hebben?

Het algemene inzicht in deze grote waarheid dat God altijd handelt op de meest volmaakte en de meest wenselijke manier die mogelijk is, is naar mijn mening de basis voor de liefde die wij God boven alles verschuldigd zijn. Want degene die lief heeft zoekt zijn bevrediging in de gelukzaligheid of volmaaktheid van het beminde object en zijn handelingen. Hetzelfde wel en hetzelfde niet willen is de echte vriendschap. Zo geloof ik dat het moeilijk is God echt lief te hebben als men, gegeven de mogelijkheid het anders te doen, niet geneigd is te willen wat Hij wil.

Integendeel, als de beste van alle meesters vraagt hij nooit meer dan de juiste intentie en kent hij het juiste uur en de juiste plaats om de goede voornemens te doen slagen.

God liefhebben betekent willen wat hij ook wilt <Amor fati>. Dit heeft betrekking op wat gebeurd is maar men moet naar de toekomst toe actief zijn wil zoeken en men moet niet afwachtend zijn. We moeten er op ieder moment naar streven op een zo goed mogelijke wijze naar ons beste inzicht bij te dragen aan het algemene goed. Het wel of niet slagen is geen criterium voor iets om te bestempelen als Gods wil, het gaat erom dat we de juiste intentie hebben. God weet het juiste moment om ons te laten slagen.

Alinea 5 Hoe zouden we de totstandkoming van Gods werk kunnen beschrijven?

Het is dus voldoende om in God dit vertrouwen te hebben dat hij alles om het beste doet en dat niets diegene die hem lief hebben zal schaden. Maar het gaat de krachten van een eindige geest te boven, vooral wanneer deze nog niet toe is aan het genot van het schouwen van God, om tot in het bijzondere toe zijn overwegingen te kennen die hem ertoe hebben kunnen bewegen om te kiezen voor deze orde van het universum om de zonden te dulden, om zijn reddende genade op een bepaalde manier te verdelen.

Maar in zaken van wijsheid nemen we veel over hypothesen nadat ze meer onafhankelijk van elkaar zijn de plaats in van kosten. Want de reden wil dat men een veelheid van hypothesen of principes vermijdt, ongeveer zoals in de astronomie altijd de voorkeur wordt gegeven aan het eenvoudigste model.

Hoe kunnen we omschrijven hoe de wereld in elkaar zit en tot stand is gekomen?

- Als een architect die op de meest voordelige manier gebruik maakt van de gegeven ruimte en middelen en niet toelaat afbreuk zou doen aan de schoonheid die het kan bezitten
- Een huisvader die zijn bezit zo gebruikt dat ongebruikt of onvruchtbaar blijft
- Een Ingenieur die zijn resultaat via de minst omslachtige wijze bereikt

Oftewel maakt de dingen volmaakt doordat hij op de meest volmaakte wijze gebruik maakt van hetgeen voorhanden is en daarbij moeten de kosten in evenwicht zijn met het uiteindelijke resultaat.

Alinea 6 God doet niets buiten de door hem geschapen orde om

Zo kunnen we zeggen dat God altijd op welke wijze hij de wereld ook geschapen zou hebben, volgens de regel en binnen een bepaalde algemene orde gehandeld zou hebben. Maar God heeft de meest volmaakte wereld gekozen dat wil zeggen een wereld die tegelijkertijd het eenvoudigst in zijn vooronderstellingen en het rijkst aan verschijnselen is zodat er een meetkundige lijn zou kunnen zijn die gemakkelijk te construeren is en die hele mooie en ver doorwerkende eigenschappen en effecten heeft.

God heeft een bepaalde orde geschapen en alles dat gemaakt wordt en gebeurt vindt plaats binnen deze orde. Ook god kan daar niet van afwijken. Hij geeft aan dat hij hiermee slechts een onvolmaakt beeld schetst van God en dat hij niet de pretentie heeft hiermee het grote mysterie waar het universum van afhangt te kunnen verklaren. Buitengewoon is slechts een andere ordening binnen dezelfde orde.

Alinea 7 Hoe zit het met wonderen en waarom laat god het kwaad toe?

*Wat de algemene of de bijzondere wilsbesluiten betreft kan men afhankelijk van hoe men dit opvat zeggen dat God alles doet volgens zijn meest algemene wilsbesluit het overeenstemt met de meest volmaakte orde die hij gekozen heeft. Maar men kan ook zeggen dat hij bijzondere wilsbesluiten neemt die dan uitzonderingen zijn op de ondergeschikte stelregels waar we het hier boven over hadden; **want de meest algemene goddelijke wet die heel de samenhang van het universum regelt, kent geen uitzonderingen.***

Maar als de handeling in zich slecht is en alleen per ongeluk goed wordt, omdat de samenhang van de dingen en in het bijzonder de straf en voldoening haar kwaadaardigheid herstellen en het kwaad er van dubbel en dwars goed maken, zodat er uiteindelijk meer volmaaktheid in de samenhang der dingen is dan als al dit kwaad niet was gebeurd, dan moet men zeggen dat God dit toelaat maar niet dat hij het wil, hoewel hij er aan meewerkt via de natuurwetten die hij vastgesteld heeft en omdat hij er een grote goed uit weet te halen.

God wijkt nooit af van de meest algemene goddelijke wet <de liefde> maar soms wel van ondergeschikte stelregels. Hij laat het kwaad toe, niet omdat hij dit wilt maar omdat hij een groter goed voor ogen heeft.

Alinea 8 Behoren handelingen toe aan God of het individu en wat is een individu?

*Het is nogal moeilijk om een onderscheid te maken tussen de handelingen van God en die van schepselen. De schepselen. Want sommigen geloven dat God alles doet, anderen stellen zich voor dat hij slechts de kracht heeft die hij aan de schepselen gegeven heeft in stand houdt. Het hier volgende zal laten zien dat in hoeverre we het ene of het andere kunnen beweren. Wel nu, omdat handelingen en passies eigenlijk aan de individuele substanties toebehoren, **actiones sunt suppositorem**, is het noodzakelijk om duidelijk te maken wat zo'n substantie is.*

Als verschillende bepalingen aan eenzelfde onderwerp worden toegekend en dit onderwerp niet als bepaling van een ander onderwerp kan worden toegekend, noemt men dit weliswaar een individuele substantie, maar dat is niet genoeg. Dit is alleen maar een woordverklaring.

Zo is de eigenschap koning, die aan Alexander de Grote toekomt, als we afzien van het subject niet voldoende om er een individu mee aan te geven, dan sluit deze eigenschap helemaal niet de andere kwaliteiten van hetzelfde subject in zich. Laat staan alles dat het begrip van deze vorst omvat, maar omdat God het individuele begrip van Alexander of zijn ditheid kent, ziet hij hierin tegelijk de grond en de reden van alle bepalingen die naar waarheid aan hem toegekend kunnen worden. Bijvoorbeeld dat hij Darius en Porus zou overwinnen. Hij weet zelfs op voorhand, en niet uit ervaring, of hij een natuurlijke dood of aan vergiftiging gestorven is, iets wat wij slechts uit de geschiedenis kunnen weten. Zo kan men, als men de samenhang van de dingen goed overweegt, zeggen dat er ten alle tijde in de ziel van Alexander sporen zijn van alles wat hem is overkomen en tekens van wat hem nog zal overkomen en zelfs dat er sporen zijn van alles dat zich in het universum afspeelt. Hoewel alleen God dit alles kan herkennen.

De individuele substantie is dat wat al zijn bepalingen omvat ofwel de 'ditheid'. Geen enkele bepaling kan op zichzelf alle bepalingen van de individuele substantie omvatten. De ziel bevat sporen van alles wat we hebben meegemaakt en sporen van alles wat ons nog gaat overkomen. Alleen God kan dit alles a Priori kennen en herkennen.

Alinea 9 In hoeverre is het individu een uitdrukking van God of beter het Universum?

*Hieruit volgt dat een substantie slechts door een scheppingsdaad kan beginnen te bestaan en slechts door een daad van vernietiging te gronden kan gaan. Dat men een substantie niet in tweeën kan delen of van twee substanties er één kan maken en dat dus het aantal substanties natuurlijke wijze niet toe- of afneemt, **hoewel zij vaak omgevormd worden**.*

Verder lijkt elke substantie op een volledige wereld en op een spiegel van God of beter van heel het universum dat door iedere substantie op eigen wijze tot uitdrukking wordt gebracht. Zo ongeveer als eenzelfde stad verschillend wordt voorgesteld naar gelang de verschillende plaatsen van waaruit iemand haar overziet. Zo wordt het universum in zekere zin zoveel maal vermenigvuldigd als er substanties zijn en de glorie van God wordt op dezelfde manier door evenveel elk verschillende voorstellingen van zijn werk verdubbeld. Men kan zelfs zeggen dat iedere substantie op een of andere wijze trekken vertoont van de oneindige wijsheid en de almacht van God en hem voor zover zij er ontvankelijk voor is nabootst. Want zij, de substantie, drukt, zei het op verwarde wijze, alles uit wat in het universum gebeurde, gebeurt of zal gebeuren en dat lijkt wel wat op oneindige waarneming of oneindige kennis. En omdat alle andere substanties haar op hun beurt uitdrukken en zich aan haar aanpassen kan men zeggen dat een substantie haar macht uitoefent over alle anderen in navolging van de almacht van de schepper.

De individuele substantie is te vergelijken met een volledig en uniek perspectief op het hele universum. De individuele substantie drukt alles wat ooit gebeurt is, wat gebeurt en wat gebeuren zal uit en dat lijkt op oneindige kennis of waarneming.

Alinea 10 en 11 Over de substantiële vormen en de scholastiek

Ik ben er zelfs van overtuigd dat als een exacte en nadenkende geest zich de moeite zou nemen om hun gedachten op een analytische manier van de wiskundige te verhelderen en te verwerken, hij er een grote schat en heel belangrijke en volledig bewijsbare waarheden in zal aantreffen.

Leibniz breekt een lans voor de substantiële vormen en geeft aan dat er een kern van waarheid in zit. Hij benadrukt dat er bij Scholastische filosofen veel waarheden gevonden kunnen worden als men zich erin verdiept

John Locke

Primaire kwaliteiten	Kwantificeerbaar zoals grootte, vorm, grootte, plek beweging en rust. Waarneembaar met meer dan 1 zintuig. Gelijkenis gewaarwording en subject onafhankelijke werkelijkheid.
Secundaire kwaliteiten	Kwalificeerbaar zoals vermogen om een gewaarwording van kleur, geur, smaak, warmte in ons teweeg te brengen. Waarneembaar met 1 zintuig. Geen gelijkenis gewaarwordingen en subject onafhankelijke werkelijkheid.

Eigendom

De mens kan bezit hebben, zijn bezit is het resultaat van het werk van zijn eigen handen. Alles wat hij uit de natuur verwijderd, erin heeft achtergelaten, arbeid op heeft uitgeoefend en toegevoegd heeft aan iets van zichzelf is zijn bezit.

Winst

Er is geen directe overeenkomst tussen werk en eigendom omdat een man zich het werk van een ander kan toe-eigenen door het te vermengen met niet zijn eigen arbeid maar door het mixen met de arbeid van zijn werknemers.

Berkley

Kwaliteit en kwantiteit	Kwaliteit en kwantiteit zijn onafscheidbaar. We kunnen ons een vierkant nooit ongekleurd waarnemen.
Esse est percipi	Zijn is waargenomen worden. Hij schaft hiermee de materiele wereld af en lost zo het interactie probleem op. De wereld bestaat uitsluitend uit waarneming. Omdat iedereen altijd door god wordt waargenomen bestaan we alsnog altijd (de goddelijke waarnemer)

Thomas Hobbes

Leviathan	Een mythisch beest dat de koning der zeedieren was. Een beeld voor de staat als zijnde een noodzakelijk kwaad. Een beest waar wij ons aan onderwerpen om te voorkomen dat we elkaar vermoorden
Natuurstaat van de mens	De staat van de mens voordat hij zich maatschappelijk organiseerde
Body naturel	Het sterfelijke lichaam van de vorst
Body politic (Artificieel verwijst hiernaar)	Het politieke lichaam. Het gaat hier om wetgeving, het monopolie op geweld. Ook wel ziel genoemd als het overleven van het lichaam.
Law of the common wealth	Een synoniem voor het body politic
Artificer	God ofwel de maker van alles
Verhekkings van de samenleving	In tegenstelling tot eerdere tijden waarin als gemeenschappelijk eigendom was bakende men percelen af om het tot eigendom te maken
Historisch perspectief	Iets zeggen over de mens van nu in relatie tot een vroegere mens zoals de jager verzamelaar
Freedom	De afwezigheid van externe belemmering van beweging
Liberty/liberties	Het deels opgeven van vrijheid ten behoeve van vrede en veiligheid. De vrijheden die je overhoudt nadat je je vrijheid deels hebt opgegeven
Natuurrecht (universal license of jus naturalis)	Wat mag. Een universeel licentie. Contingent
Een natuurwet (lex naturalis)	Wat moeten we doen. Noodzakelijk.
1 ^e natuurwet	Omdat we vrede willen mogen we oorlog voeren
2 ^e natuurwet	We zetten ons natuurrecht voor een deel aan de kant ten dienste van veiligheid
3 ^e natuurwet	De monarch mag geld vragen voor het bewaren van vrede en veiligheid voor het in stand houden van bijvoorbeeld een leger voor handhaving
Negatieve vrijheid (Isiah berlin)	Een belemmering van de vrijheid
Positieve vrijheid (Isiah berlin)	Het opleggen van plichten die uiteindelijk leiden tot meer vrijheid
Sociaal contract	Het contract dat het individu sluit met de overheid. Het opgeven van vrijheid voor vrede en veiligheid. Het gezamenlijk uitwisselen van rechten. Is onmiddellijk geldig. Geen convenant, pact, belofte of gift. De Leviathan garandeert het contract.
Oorlog	De toestand waarin we niet voortdurend oorlog voeren maar waar er geen garantie is op vrede
Archetype van de Soeverein	• Angstinwekkend • Geen contract, geen wederkerigheid • Totale onderwerping

	• absolute ongedeelde macht • Revolutie is niet mogelijk

Over Thomas Hobbes

Geboren tijdens de Spaans-Engelse oorlog en dat werkt door in zijn denken. Vader was een pastor. Hekelde scholastiek en was kritisch op Aristoteles. Houdt zich nagenoeg niet bezig met God. Ook de Engelse burgeroorlog had veel invloed. Was een royalist (stond aan de kant van de vorsten). Werd bijna verketterd vanwege zijn boek “Leviathan”.

De filosofie van Hobbes

Schreef een vooral “binnenwereldse filosofie”, dat wil zeggen vanuit de wereld waarin hij leefde. Materialistisch en politiek. Legt hiermee het fundament voor de Britse filosofie. Realist en pragmaticus. Zijn focus lag op verdienste. Wat kon bereiken, verwezenlijken en maken. Tegenwoordig zouden we dat een meritocratie noemen.

Zijn kernidee is dat alle mensen gelijk zijn en dat daarom als twee mensen hetzelfde verlangen, dat ze niet allebei kunnen hebben, er oorlog ontstaat. Gelijk in die zin dat we altijd elkaar kunnen vermoorden. Zo ontstaat concurrentie en oorlog.

De maatschappij als 2 lichamen

De vorst heeft 2 lichamen. De Body naturel en de body politic. Het werk van Hobbes gaat over de body politiek. Dit onderscheid is nodig om de legitimiteit te garanderen ongeacht zijn fysieke gesteldheid. De vorst is niet noodzakelijkerwijs zo sterk dat wij ons aan hem onderwerpen maar hij maakt een politiek lichaam waar wij ons allemaal aan onderwerpen. Alle onderdanen assimileren zich tot het politieke lichaam van de staat.

Wat maakt de mens bijzonder volgens Hobbes?

Het feit dat de mens niet alleen gemaakt is maar zelf ook dingen kan maken. Het spiegelbeeld van de goddelijke maker.

Waarom is er zoiets als het artificiële politieke lichaam?

Dit is er om ons tegen de natuur te beschermen, de natuur van de mens. Het vermogen elkaar te vermoorden. Dit wordt ook wel de ziel genoemd omdat het het lichaam overleefd. Wordt overgegeven van monarch op monarch, het recht van opvolging

Waaruit bestaat de macht van de body politic?

Uit de macht van het politieke lichaam en uit de macht van de soeverein

Waarom is body politic een analogie?

Hobbes vergelijkt politieke lichamen met de onderdelen van het menselijk lichaam.

Wat was de reden om na te denken over de natuurtoestand?

Men begint met af te vragen wat heeft ons in deze ellende gebracht en wat kan ons ervan verlossen?

Waarom vind Hobbes een monarch noodzakelijk?

Hij denkt dat als er geen monarch die eigendom garandeert dan kan er geen welvaart, industrie, cultuur en handel. Er zal alleen chaos zijn.

Waar toe diende de filosofie van Hobbes?

Hij formuleerde de natuurtoestand van de mens als legitimatie voor de noodzakelijkheid van een monarch. Het voorkomen dat wij elkaar vermoorden.

Wat is de natuurtoestand volgens Hobbes?

Niet zozeer een prehistorische mens als we een toestand die op de achtergrond altijd speelt. De angst voor een gewelddadige dood zoals Hobbes het formuleert. De toestand waar de mens op terugvalt als de samenleving wegvalt.

Welke premissen had Hobbes in zijn filosofie?

- De toestand van oorlog van allen tegen allen.
- Alle mensen zijn gelijk, ons vermogen tot elkaar te kunnen vermoorden als er geen instantie is die ons bezit garandeert
- De mens heeft een angst voor een gewelddadige dood, de mens wil voortbestaan
- De mens is wreed voor de ander, de mens is van nature een “lone wolf”
- Vrijheid is de afwezigheid van externe belemmering van beweging (liberty en Freedom)
- De soeverein beperkt de bewegingsvrijheid
- De mens streeft naar de afwezigheid van pijn

Wat is het “prisoners dilemma”?

Het dilemma dat als iedereen voortdurend met zichzelf bezig is hoe kan het dan zijn dat we bedenken om dat te overstijgen en ons te onderwerpen aan een monarch?

Waarom werkt een convenant uitsluitend tussen twee partijen niet?

Omdat er geen partij boven zit die garandeert dat het convenant als zodanig wordt uitgevoerd. Er is macht nodig om dit af te dwingen.

Waarom is de maatschappij/realiteit nominalistisch?

In de natuurtoestand is er geen recht, het is ieder voor zich. Omdat er geen recht is. Omdat er geen contract is. Rechtvaardigheid is hoe wij dat vormgeven.

Wat is bezit volgens Hobbes?

Je hebt een eigen leven, je lijf, je geest en je lichaam. Daarnaast beschik je over over vergankelijke middelen en eigendom van kapitaal. De Leviathan moet dit beschermen. Daarom wordt hij ook wel de grondligger genoemd van de markteconomie.

Wat heeft volgens Hobbes waarde in het bestaan en wat moet verdedigt worden?

- Gelijkheid (gain en master)
- Vergankelijke dingen. Op deze dingen rust wantrouwen. Die willen veiligstellen en verdedigen (safety, defend)
- Roem is de hoogste waarde. De overheid moet ook deze veiligstellen door middel van reputatie (reputation, trifle)

Hume

Descriptieve oordelen	Het beschrijven hoe iets is
Prescriptieve oordelen	Het beschrijven hoe iets zou moeten zijn
Hume's Law	De wereld is zoals hij is en daarom zou hij ook zo moeten zijn, dit werkt twee kanten op. "Is-Ought". Heeft kritiek op zowel idealisten als realisten. De idealist heeft mooie ideeën en de realist zegt dat ze niet haalbaar zijn. Kom eerder uit bij een soort determinisme. Met "is-ought" wordt ook bedoeld dat doordat we denken in termen van causaliteit dat we de wereld op een bepaalde manier verwachten
Bundel theorie	Het idee dat de mens een bundel is van percepties
Ego Theorie	De mens heeft een identiteit los van ervaringen
Bewustzijn	De waarneming dat je waarneemt
Moreel sentimentalisme	De idee dat onze moraliteit stamt uit onze emoties, niet uit een of ander principe of wetmatigheid. De rede is de slaaf van de passies
Representatief realisme	Ons beeld van de realiteit bestaat uit mentale plaatjes van de wereld. Ons kennen is een representatie. Gaat richting scepticisme
Impressions of sensation	Wat we waarnemen zoals ruiken, proeven, zien horen
Impressions of reflections	Gevoelens en passies die we voelen zoals haat en liefde, wat we voelen zoals verlangen en wat we willen
Simpel idee	Zuur, hard, rond
Complex idee (compound of chimera)	Bijvoorbeeld een appel. Samenvoegen van simpele ideeën. Samenvoegen van de ideeën leven en dood leiden tot een zombie. Samenvoegen, verrijken of verarmen van de ervaring.
3 Principes van associatie	Hoe we de wereld begrijpen • Herkenbaarheid (contiguity) • We observeren nabijheid in tijd en ruimte (begraafplaats) (Temporal priority) • De geobserveerde causaliteit die bij Hume waarschijnlijkheid is, geen waarheid (Necessary connection)
Hume's fork	We kunnen de wereld leren kennen door "relation of ideas" en "matters of fact"
Relation of ideas	Hoe Ideeën zich tot elkaar laten verhouden. Bijvoorbeeld het idee dat als de ene bal tegen de ander aanbotst dat de andere bal in beweging komt. Kunnen door denken alleen worden ontdekt, is noodzakelijk. $1 + 1 = 2$ of een vierkant heeft vier hoeken. Ligt besloten in de definitie. Altijd waar.
Matters of fact	Feitelijke aangelegenheden, zoals de constatering dat er twee ballen op de tafel liggen, onze zintuigelijke waarneming. Hetgeen we waarnemen en daarmee contingent is. Hoeft niet noodzakelijk waar te zijn (contingent). Het sneeuwt. Hoeft niet waar te zijn.
Causaliteit is geloof	We zien in praktijk gebeuren dat doordat bal a bal b raakt dat bal b begint te bewegen. We veronderstellen een verband en daarom denken we dat dat de volgende keer weer zal gebeuren maar we kunnen de causaliteit niet observeren

Probabilisme	Er zijn geen absolute waarheden maar slechts waarachtigheden
Inductieprobleem	Omdat we alleen maar zwarte raven hebben gezien geloven we dat alle raven zwart zijn maar dit is geloof. We hebben immers niet alle raven gezien. Voorbeeld hiervan is het kookpunt van water bij verschillende atmosferische druk.

Wetenswaardigheden over Hume

Hij wees elke vorm van religie af, hij was een Atheïst. Zijn vader was Calvinist. Sterk geïnspireerd door Locke. Vond alleen de filosofie interessant. Schrijft “treatise on the human Nature” op zijn 18. Publiceerde in delen meer conform de scholastieke traditie. Zijn boek werd slecht ontvangen en hij heeft zijn boek vaak herschreven. Had last van paniekaanvallen en andere psychosomatische problemen. Kritiek is dat zijn argumenten grote generalisaties zijn. Had de neiging nooit te reageren op kritieken. Schreef een autobiografie van 5 pagina’s. Had Rousseau onder zijn hoede maar die draaide door.

Wat zijn de drie goederen die de mens bezit?

- Geestelijke voldoening
- De voordelen van ons lichaam
- Het genieten van de dingen die we ons eigen hebben gemaakt

Dit zijn de voordelen van een samenleving en de instabiliteit hiervan en tegelijkertijd de schaarsheid zijn de voornaamste obstakels.

Wat is de basisovertuiging van Hume?

De mens kan solitair nauwelijks overleven, hij heeft de maatschappij nodig om zich van zijn noodzakelijkheden te voorzien. De mens is een egoïstisch wezen en omdat hij meer van zichzelf en zijn naasten houdt dan van vreemden zorgt dit ervoor dat hij concurreert mbt bezit met anderen. Om hierin te voorzien stel de maatschappij wettelijk vast wat eigendom is om zo ervoor te zorgen dat de mens het eigendom van andere respecteert met als wederdienst dat zijn eigendom wordt gerespecteerd.

Wat zegt hij over eigendomsbescherming?

We moeten om te beginnen het eigendom van anderen respecteren zodat als we dat doen anderen ook ons eigendom respecteren

Wat volgt uit bezittingen?

Uit eigendom volgt rechtvaardigheid en onrechtvaardigheid alsook eigendom, rechten en plichten.

Wat wordt bedoeld met de titel “An inquiry to human understanding”?

In plaats van het zoeken naar absolute waarheden zoals de rationalisten dat doen, gaat Hume opzoek naar het menselijk begrijpen.

Wat is de mens volgens Hume?

Is sceptisch over de ziel, ziet de mens meer als een bundel van percepties. Het is is hetgeen waaraan de percepties verschijnen. Het ik is een bundel van percepties. Er is geen afzonderlijk “zelf” buiten deze percepties. Zonder geen zintuigen zijn er geen zelf. Als er een vast zelf is hoe komt het dan dat die “zelf” in de tijd verandert? Constanten in het “zelf” noemt Hume geheugen. Hij ziet het zelf niet als een op zichzelf staande substantie.

Wat is de belangrijkste stelling van Hume?

De wereld bestaat maar dan in de vorm van de representaties die wij hebben. We hoeven de wereld niet af te schaffen om de representaties van de wereld in ons kenorgaan toe te staan. Ons kenorgaan is geïnformeerd door onze waarnemingen. Dus als onze waarnemingen voorafgaan aan onze representaties van de wereld dan moet er iets zijn dat waarneembaar is oftewel de wereld bestaat.

Wat bedoeld hij met probabilisme?

Het gaat om waar maar om waarachtigheid of waarschijnlijkheid. Geen absolute waarheid. Causaliteit is niet waar maar er zit wel een waarschijnlijkheid in. Deze waarschijnlijkheid heeft vooral te maken met de opeenvolging van onze percepties dan de waarheid in de realiteit.

Wat is Humes fork?

Hume's vork:

("wet van tegenspraak" of "identiteit")

Analytische	<i>a priori</i>	'relations of ideas'	noodzakelijk	rationeel	non-contradictie
Synthetische	<i>a posteriori</i>	'matters of fact'	contingent	empirisch	informatief

Hume over de passies

De rede is de slaaf van de passies, al ons denken is "infused" met emoties, gevoel, vooringenomenheden en vooroordelen. Wat we rede noemen is onleend aan onze waarneming

An enquiry in Human understanding

Deel 1

Hij constateert een discongruentie tussen de wetenschap en de filosofie. Hij doelt daarbij op het niet goed samenlopen van de rationalisten en de wetenschap. Maakt een onderscheid tussen **actie** ofwel fysica/ethiek en de **rede** ofwel metafysica/rationalisme, Dit zijn 2 soorten filosofie.

Filosofie van de actie

Het menselijk handelen en niet zozeer het "goed" handelen.

Filosofie van de rede

Het vinden van principes in de werkelijkheid om ons heen zoals wetten en absolute waarheden

Hij zet zich sterk af tegen de metafysica van Descartes en Spinoza met hun substanties. De metafysische verhandelingen zijn eigenlijk een stekelige laag over de realiteit om zijn zwakte te verhullen. Hij wilt af van de metafysica zoals die tot dan toe gedefinieerd is. Hij is van mening dat het begrip van de fysica als basis tot een betere metafysica komt. Hij draait de boel dus om en toont zich een echte empirist.

Deel 2

Hoe kunnen we de wereld leren kennen en het interactieprobleem verhelpen. Er zijn volgens hem 2 soorten percepties van de geest (mentale inhouden):

1 Gedachten of ideeën (copy principle)

Gedachten of ideeën zijn afgeleid van de impressies die we hebben van de wereld en zijn vaak vaag. Hebben als voordeel dat we samengestelde ideeën of “chimeras” kunnen vormen die we niet met een impressie kunnen zie maar ons wel voor kunnen stellen en zijn daarom soms fantastisch. Dit laatste kan zorgen voor vooringenomenheden. Gedachten worden gevormd door herhaaldelijke impressies.

2 Impressies

Zintuigelijke waarnemingen afgeleid van percepties. Ruiken, proeven, zien horen, ervaren en voelen. Zijn heel levendig, veel rijker dan onze gedachten. Herhaalde ervaring zorgt voor een steeds rijker idee. De ervaring wordt daardoor belangrijker dan het idee.

Argument voor empirisme

Iemand die doof is kan zich geen voorstelling maken van geluid en iemand die blind is zal zich geen beeld kunnen vormen van bijvoorbeeld kleur. Ideeën staan niet los van de ervaring

Deel 3

Onze perceptie worden geordend door drie “principles of association”. Het gaat hier om herkenbaarheid (contiguity), nabijheid (temporal priority) en veronderstelde causaliteit (nesesary connection). Ook wordt hier Humes fork uitgelegd, het onderscheid in “matters of fact” en “relation of ideas”. Herhaalde ervaring laat ons denken dat we de toekomst kunnen voorspellen

Deel 4

Causaliteit is een geloof, we kunnen causaliteit niet waarnemen en herleiden tot een impression of sensation. We zien in praktijk gebeuren dat doordat bal a bal b raakt dat bal b begint te bewegen. We veronderstellen een verband en daarom denken we dat dat de volgende keer weer zal gebeuren maar we kunnen de causaliteit niet observeren

Jean Jacques Rousseau

Wat is de reactie van Rousseau op Hobbes?

Zijn boek heeft “Discourse on inequality” waarmee hij rechtstreeks reageert op de gelijkheid van Rousseau. Hij vraagt zich af waarom mensen zoveel compassie hebben met elkaar en toch in de gevangenis zitten en oorlogen uitvoeren. Hij concludeert het tegenovergestelde van Hobbes en dat de mens van nature goed is maar dat er iets anders moet zijn dat de mens corrumpeert. Voor Rousseau is dit de staat.

“De eerste mens die een stuk grond omsloot en zij dit is mijn grond is de eigenlijke stichter van de maatschappij”

Rousseau zegt juist dat we een hoop ellende hadden voorkomen als we ons realiseerde dat alles van iedereen is

Wat zijn de twee vormen van ongelijkheid volgens Rousseau?

- Fysieke ongelijkheid zoals leeftijdsverschil, kracht en kwaliteiten van geest en ziel omdat deze door de natuur worden veroorzaakt
- Morele of politieke ongelijkheid omdat sommige meer rechten genieten ten kostte van anderen

Hoezo “state of nature”?

De filosofen gaan terug naar de staat van de natuur maar geen van hen allen heeft deze staat ooit bereikt

Hoezo “violent, brutish, lonely and short”?

De problemen van de mens zijn juist ontstaan toen we onszelf probeerde te verheffen boven deze natuurstaat. Het zou juist beter geweest zijn als we een eenvoudig solitair leven zouden nastreven zoals voorgeschreven door de natuur.

Uit de natuurstaat van de mens kan net zo goed vrede volgen.

Als de natuurstaat van de mens zelfbehoud is waarom zou dat niet juist kunnen resulteren in een staat van vrede. Was de natuurstaat dus niet juist vrede en hadden we de staat nodig om geweld te mogen plegen?

Kant

Wat zijn de vier vragen van Kant?	• Wat kan ik weten? • Wat moet ik doen? • Wat mag ik hopen? • Wat is de mens?
Metafysica	Wat gaat vooraf aan het kennen?
Epistemologie	De leer van het kennen
Ontologie	Bij kant wat gaat er vooraf aan het kennen?, Kants metafysica.
Object	De dingen in de wereld zoals ze zijn. Noumena (Ding-an-sich)
Subject	De dingen zoals ze aan ons verschijnen ofwel de phenomena. (Ding-fur-mich).
Wet van non contradictie/tegenspraak	Het is geldig om te zeggen een vierkant heeft 4 hoeken, dat voldoet aan de wet van non contradictie (analytisch apriori)
Informatief	Geeft ons meer informatie over de werkelijkheid, dat $1 + 1 = 2$ is geeft geen nieuwe informatie, dat het vierkant blauw is wel.
Analytisch a priori oordeel	Concepten binnen de wiskunde, zoals een vierkant heeft vier hoeken (het predicaat ligt in het subject besloten)
Synthetisch a posteriori oordeel	Het vierkant is blauw (het predicaat zit niet in het subject)
Synthetisch apriori oordeel	$5 + 7 = 12$, twee bestaat niet in de natuur, maar 12 ligt ook niet bevat in $5 + 7$. 5 is een concept en 7 is een concept en plus is een concept. Daarin ligt niet het concept 12 besloten. 12 is een nieuwe inzicht met behulp van analytisch a priori.
Apodictisch	Dit noemt kant de het ontbrekende deel van Humes fork, het synthetisch a posteriori. Onweerlegbare kennis. Is informatief en voldoet aan de wet van non-contradictie.
Transcendentiaal idealisme/subject	Datgene wat alle individuele subjecten overstijgt en daarmee aan alle subjecten toekomt. Is universeel. In elke subjectieve ervaring zit ook iets universeel, namelijk tijd, ruimte en causaliteit. Wij ervaren alles als een opeenvolging in de tijd, wij kunnen niet anders dan dingen in de tijd ervaren.
Trancedent vs trancedentaal	Iets wat buiten onze realiteit staat vs iets wat voorafgaat aan onze waarneming
Transcendentale esthetica	Wij nemen altijd waar in vormen.
Maxime	Een persoonlijke, vrijwillige regel die ter grondslag ligt aan het handelingsvermogen
Categorisch Imperatief	“Handel als individueel redelijk wezen altijd alleen volgens die maxime waardoor je tegelijk kunt willen dat ze een wet voor alle redelijke wezens wordt.”; oefening van het universaliseren. Het categorisch imperatief is altijd waar, “zonder relatie tot een ander doel”. Gaat over dingen niet doen (“gebod”). Handelingen die “goed op zich zelf” zijn (onmiddellijk). Regulatief ideaal.

Hypothetisch imperatief	Situationeel. Gaat over het algemeen over wanneer je iets wel moet doen. Handelingen die “goed voor iets anders” zijn (middelijk). “praktische noodzakelijkheid”.
Imperatief	Een commandement of gebod.
Universeerbaarheid	In welke mate kan de maxime gegeneraliseerd worden tot een imperatief, dat wil zeggen, een stelregel die als plicht voor allen dien te gelden.
Autonomie	de vrijheid om jezelf de wet kunnen stellen vanuit rationale overwegingen en zonder externe dwang.
Respect	het principe waar vanuit je andere als autonoom beschouwt, dat wil zeggen, niet onderwerpt of dwingt; anderen als een doel op zichzelf behandelen en niet als een middel tot een eigen doel

Wat zijn de drie centrale vragen van Kant?

- Wat kan ik weten? (epistemologie)
- Wat moet ik doen? (ethiek/moraal filosofie)
- Wat mag ik hopen? (theologie/metaphysica [politics?])
- Wat is de mens? (antropologie [sociologie?])

Hoe heeft de filosofie zich ontwikkeld na Kant?

Kant was een van de laatste die deze vragen nog met elkaar in verband bracht. In de antieke filosofie zou je kunnen zeggen dat deze vragen gingen om het goede, het ware en het schone. Na Kant zijn de velden meer en meer gescheiden en met de opkomst van de wetenschap kwam filosofie in een soort van crises omdat het geen antwoord had op bijvoorbeeld Darwin. De wetenschap moet de antwoorden formuleren op deze vragen.

Wat zijn de vier transcendentale factoren die de perceptie van de mens bepalen en ons overstijgen?

Tijd, ruimte, causaliteit en vorm. Ze zijn transcendent omdat ze voorafgaan aan de waarneming, ze zijn noodzakelijk voor de waarneming.

Wat bedoeld Kant met een kritiek?

Wat zijn de grenzen? Wat kunnen we wel en niet weten. Wat is de grens van ons kennen? Het helder afscheiden, het precies formuleren en definiëren wat binnen de kennis valt.

Waarom wordt Kants ethiek vaak een plichts ethiek genoemd?

Omdat Kants ethiek gaat over wat moet ik doen, het is een dwingende ethiek. Wat moet ik wel en wat moet ik niet doen. Niet autoritair, je bepaalt zelf wat je wel of niet moet doen.

Wat is verlichting volgens Kant?

Het volwassen worden of verlichting is het zelf bepalen, zelf keuzes maken, je niet laten bepalen. “Sapere Aude” ofwel durf te denken. Je kun alleen jezelf verlichten, een ander kan dat niet voor je doen. Onze onvrijheid hebben we onszelf opgelegd en alleen wijzelf kunnen onszelf vrij maken. We moeten volwassen worden, we moeten de zelfopgelegde onvolwassenheid ontstijgen.

Wat bedoeld Kant met de onkenbaarheid der dingen?

We kennen de dingen alleen zoals ze aan ons verschijnen, we kunnen van de objecten buiten onszelf het “ding en sich” niet kennen, slechts het “ding fur sich”. We kennen de dingen slechts door onze waarneming en deze is beperkt. Zelfinzicht is helpend, het helpt om de helderder en afgebakender de dingen waar te nemen. We zijn bij onze waarneming beperkt door tijd, ruimte en causaliteit omdat nu eenmaal is hoe we de dingen waarnemen.

Was kant een empirist of rationalist?

Hij is eigenlijk geen van beide omdat hij zegt dat we kennis opdoen van de realiteit door waarneming. Daarnaast zegt hij dat hij door het denken tot nieuwe inzichten kan komen.

Kant's trident

- **Kant's 'trident':**

Analytisch	<i>a priori</i>	'relations of ideas'	noodzakelijk	("wet van tegenspraak" of "identiteit")	
Synthetisch	<i>a posteriori</i>	'matters of fact'	contingent	rationeel	non-contradictie
Synthetisch	<i>a priori</i>	'apodictisch'	noodzakelijk	empirisch	informatief
				rationeel	informatief & non-contradictie

Wat bedoelt Kant met de mens is perspectivistisch?

We zien en waarnemen alles in relatie tot de transcendentale eigenschappen ofwel tijd, ruimte en causaliteit. We ervaren alles als een opeenvolging van gebeurtenissen. De structuur van ons kenapparaat is bepaald door de transcendentale eigenschappen.

Welke gebieden betreft de filosofie van Kant?

- Kant's epistemologie & ontologie (Kritiek van de zuivere rede)
- Kant's deontologie (Kritiek van de praktische rede)
- Kant's esthetica (Kritiek van het oordeel)

Kant's epistemologie & ontologie (Kritiek van de zuivere rede)

Wat kunnen we weten en wat zijn de grenzen van ons kennen?

Ding-an-sich: noumena; 'dat wat waargenomen wordt'; object

Ding-fur-mich: phenomena; 'dat wat verschijnt aan het subject'; subject

Transcendentiaal idealisme/subject

Menselijke intuïtie wordt gekenmerkt door tijd, ruimte en causaliteit die 'bijgedragen' worden door de structuur van het eigen kenorgaan; ze zijn daar buiten niet te vinden. Het zijn a priori condities van het subject tot waarnemen als dien.

Wat was De copernicaanse revolutie zoals Kant die beschrijft?

Net zoals Copernicus met midden van ons zonnestelsel verplaatste van de aarde naar de zon, zo verplaatste hij het weten van de realiteit naar het subject (waarnemer). Het subje is niet alleen een "res cogitans" maar voegt transcendentale factoren toe aan de waarneming. Hiermee verbond hij het rationalisme en het empirisme. De wereld bestaat maar wij hebben een bepaalde structuur die op een gegeven manier de perceptie structureert en vormgeeft. Hij stelde grenzen aan het denken/rationalisten en hij bood weerwoord aan de empiristen die de werkelijkheid als enige bron van kennis zagen. Daarnaast stelde hij de mens weer centraal ook in politieke zin, hij zette zich af vanb de autoriteit van de staat en de kerk en belichaamde daarmee in zekere zin de verlichting ("Sapere Aude", durf zelf te denken)

"Enlightenment is human's emergence from their self-imposed immaturity. Immaturity is the inability to use one's own reason without the guidance of another. [...] Sapere aude! have the courage to enact your own reason! that is the motto of the Enlightenment.

Wat is objectieve kennis volgens kant?

Objectieve kennis is mogelijk indien we en on verstand en onze transcendentale subjectiviteit samen laten werken om tot een ware interpretatie te komen. We kunnen geen kennis verkrijgen over het "ding-en-sich".

Wat zijn de grenzen van ons kennen?

We kunnen alleen kennen wat aan ons verschijnt en begrippen als oneindig zijn voor ons niet te bevatten. Geen oneindige tijd of een oneindig groot universum. Maar ook van een beperkt universum is niet te begrijpen omdat in onze ervaring er nooit een grens is. Dit is een antonomie volgens Kant. Onze rede is hier te beperkt voor.

Moreel en vrij

Bij kant ben je moreel als je vrij bent en vrij als je moreel ben. De sleutel is om je los te maken van wat men je heeft opgelegd en zelf nadenken over wat je wilt in vrijheid, dat is moreel handelen. Als je niet vrij bent dan kun je niet anders handelen dan wat van je wordt gevraagd en dus kan er geen sprake zijn van goed of slecht. Vrij zijn betekent anders kunnen handelen

Mensen zijn doel-stellend

Wij zijn vrij in die zin als in dat we een eerste oorzaak kunnen zijn van iets dat in de wereld gebeurt, we zijn niet alleen maar een schakel in een ketting van oorzaak-gevolg

Hoe omschrijft Schopenhauer dit?

Essentie van 'ding-an-sich' is Wil (streven), ding-fur-mich is een Vorstellung (representatie) van die wil die leid tot eindeloos streven leiden. Oplossing: ascetisme (onthouding) (→ Kierkengard).

"[...] aesthetic pleasure in the beautiful consists, to a large extent, in the fact that, when we enter the state of pure contemplation, we are raised for the moment above all willing, above all desires and cares; we are, so to speak, rid of ourselves." Arthur Schopenhauer, The World as Will and Representation, Vol. I, §68

Kant's deontologie (Kritiek van de praktische rede)

Wat moet ik doen? Wat moet ik moreel gezien doen in het leven? Wat zijn de grenzen aan wat ik moet/kan doen?

We zijn vrij als we onszelf de wet kunnen bepalen. Dit betekent dat we autonoom zijn, we moeten anderen om deze reden ook als autonoom zien. Categorisch imperatief gaat over wat we in absolute zin niet moeten doen en hypothetisch is wat we wel moeten doen. Het laatste is vooral goed tot iets anders en het eerste is goed op zichzelf. Wordt ook wel intentionalistisch genoemd. Maximes zijn intenties. Ze zijn regulatief in de zin dat ze richting geven maar we hebben geen absolute zekerheid op de uitwerking.

Categorisch Imperatief

“Handel als individueel redelijk wezen altijd alleen volgens die maxime waardoor je tegelijk kunt willen dat ze een wet voor alle redelijke wezens wordt.”; oefening van het universaliseren. Het categorisch imperatief is altijd waar, “zonder relatie tot een ander doel”. Gaat over dingen niet doen (“gebod”). Handelingen die “goed op zich zelf” zijn (onmiddellijk). Regulatief ideaal. Doen wat redelijk is.

„Only act according to such a maxime through which you can, simultaneously, will a general law.“
(Immanuel Kant: AA IV, 421)]

„Act in such a way that you treat humanity, both in your own person and in the person of every other, always at the same time as an end, never merely as a means.“ (Immanuel Kant: AA IV, 429)]

Hypothetisch imperatief

Situationeel. Gaat over het algemeen over wanneer je iets wel moet doen. Handelingen die “goed voor iets anders” zijn (middellijk). “praktische noodzakelijkheid”.

Kant's esthetica (Kritiek van het oordeel)

Gaat over de oordelen die wij ons vormen over de waarnemingen die wij ervaren in het leven. Brengt de eerste 2 samen. Een brug tussen kennis en de ethiek. Hier worden de menselijke oordelen toegevoegd aan zijn imperatieven.

“aesthetics serves as the bridge between epistemology and morality, mediating nature (things in themselves) and freedom (humans)” - Lucas

Wat zijn de vier oordelen volgens Kant?

- Het aangename: 'taste', betreft simpelweg de vervulling van zintuigelijke prikkels
- Het schone en het sublieme, zijn subjectief universele oordelen in de zin er onderling in overeenstemming dient te worden gekomen ('mediate'; hypothetisch)
- Het goede (synoniem voor het ware), tevens, is absoluut, 'immediate', maar wel als een regulatief ideaal (categorisch imperatief). Het geeft richting aan onze oordelen.

Hegel

De geest	Het intellect, de geest, denken en de rede. Zelfbewustzijn.
Intersubjectiviteit	Het idee dat het individu niet alleen en voor zichzelf bestaat maar ook voor een ander
Zelfbewustzijn	Het bewust worden van bewustzijn. Nadenken over nadenken.
Dialectiek	De voortdurende interactie tussen het bewustzijn en het zelfbewustzijn. Maar ook de interactie tussen het individu en de samenleving. Een voortdurende dialoog. Het geheel kan alleen begrepen worden in relatie tot de delen en met begrip van de delen en het geheel. Een boek bestaat alleen door het begrip van taal, pagina's en zo meer. Het zelfbewustzijn zorgt voor het samenbrengen van de delen. C is het besta van A en B gecombineerd als het resultaat van dialectiek
Sublatie	sublatie betekent • ontkennen, vernietigen • opheffen naar een nieuw niveau • behouden Sublatie bij Hegel is alle drie tegelijk, dit gebeurt door het assimileren van de these en de antithese. Dit is het proces en product van de dialectiek van Hegel.
Geschiedenis	De processen van de geschiedenis zijn de verschillende theses, antithese van de samenleving. De geschiedenis is de evolutie van de samenleving.
Hegeliaanse kritiek	Je hangt slechts een bepaalde vorm/fenomeen aan van de begrip maar je hebt geen begrip van de essentie van het begrip. Bijvoorbeeld economie.
Volksgeest	De geest van individuele mensen
Wereldgeest	De geest van de wereld dit de conglomeratie is van alle concepten.
Contaminatie	De idee dat zaken door elkaar beïnvloed zijn. Zoals vrijheid door de huidige tijd
Wezen	De essentie van een subject
Versijning	De verschijning van een subject
Teleologisch subject	Wij mensen zijn wezens die ons voortdurend doelen stellen.

Intro

In de tijd van Hegel vond er een beweging plaats van het geheel naar afzonderlijke gebieden. Tot dan toe was alles 1 binnen de filosofie. Filosofen waren bijvoorbeeld ook wiskundigen. Er was industrialisatie in de tijd van Hegel. Alles veranderde door het bevragen van de autoriteit, De hele samenleving veranderde in de tijd van Hegel. De snelheid waarmee samenlevingen veranderen neemt toe.

Hegel's kernconcepten

Dialectiek, Geist (Weltgeist, Volkgeist, Zeitgeist), Wesen und Erscheinung, Anerkennung, Freiheit.

Wat is de essentie van Hegel?

Hij stelt dat het "kritiek van het oordeel" van Kant onvolledig is. We moeten niet alleen verbanden leggen tussen de natuurlijke wereld en onze subjectiviteit, ofwel determinisme en onze vrijheid. De focus op het individu is te individueel. We moeten het individu verbinden aan de samenleving. Het

individueel is verbonden met intersubjectiviteit. De geest verhoudt zich tot de samenleving waar hij uit voortgekomen. Focus op de huidige tijd en geschiedenis.

Wat betekent Fenomenologie van de geest?

Het verschijnen van de fenomenen van de geest aan het zelfbewustzijn. Het in verschillende stadia verschijnen van het zelfbewustzijn aan zichzelf.

Intersubjectiviteit

Hegel stelt dat we naast een individu een sociaal wezen zijn en dat we in zekere zin niet alleen voor onszelf bestaan maar ook in relatie tot onze omgeving:

"Self-consciousness exists in and for itself when, and by the fact that, it so exists for another." (from Intro of Phenomenology). "for itself" omdat het kan nadenken over het nadenken. "in and for itself", Hegels dialectiek.

Trancendentiaal vs transcendent

Trancendent wordt in zekere zin irrationeel omdat we de intersubjectiviteit ontkennen.

Objectivatie

Objectiviteit is niet het ontdoen van subjectiviteit maar is de objectivering van de subjectiviteit in de wereld, wederom dialectisch. *"In turn, spirit becomes objective by becoming an objectification (Vergegenständlichung) of subjectivity in the world"*. Je kunt alleen iets objectief beschrijven als je zelf een subject bent want alleen dan kun je het subjectieve objectiveren. Alleen een subject kan kennis objectiveren in de realiteit.

Wat is de objectificatie van de samenleving?

De instituten van de samenleving. Familie, kerk, de markt en de staat.

These, antithese, synthese.

Het idee dat we de fenomenen van de geest objectiveren, ons bewust worden van tegenstrijdigheden en een antithese introduceren om tot een synthese te komen. Dus niet iets externs maar wederom een innerlijke dialectiek. Zo komt het zelfbewustzijn naar een nieuwe fase in de ontwikkeling. De antithese is geen zuivere negatie.

Sublatie (aufhebung) ofwel synthese

Sublatie betekent

- ontkennen, vernietigen
- opheffen naar een nieuw niveau (**sublimatie**)
- behouden

Sublatie bij Hegel is alle drie tegelijk, dit gebeurt door het assimileren van de these en de antithese. Dit is het proces en product van de dialectiek van Hegel.

Wat is de hoogste vorm van kennis/filosofie?

De hoogste vorm is die vorm die het beste van alles heeft verwerkt en gecombineerd. De syntheses van syntheses. We hebben het totaal nodig.

Wat is het bewegen van logica naar dialectiek?

Het idee dat wil je iets definiëren dat je eerst moet definiëren wat het allemaal niet is. Om te kunnen definiëren wat iets is heb je de dingen nodig die iets niet is. Het idee dat we de concepten van de delen moeten leren. Om een boek te leren begrijpen moeten we letter kennen en om letters te begrijpen moeten we leren wat printen en taal is. We moeten het totaal begrijpen om een individueel geval te begrijpen. “de waarheid is het geheel”. Ook de meester slaaf relatie is **dialectisch**, de meester en de slaaf hebben elkaar nodig om zichzelf te definiëren.

Wat is een concept bij Hegel?

Concepten zijn niet a priori, ze komen voort uit momentane afdrukken in de tijd. Een concept is het begrip van een essentie (wesen) van de realiteit/verschijningen (erscheinungen). Niet louter transcendentiaal.

Wat is Hegel's Concept of concept?

“In this concept of the concept, the concept (entailing the essence) is more real (essential) than reality (as appearance) because it also entails the real's tendencies, opportunities, possibilities, pasts and futures, horizons, conditions etc. (in short: the totality of the object and not just its particularisation)”

Wat is de totaliteit volgens Hegel?

De geschiedenis is de hoogste vorm van totaliteit.

Wat is de meester slaaf dialectiek?

Strijd tussen meester en onderdaan: meester is afhankelijk van de onderdaan, die diens hele zelfredzaamheid voorziet. In zekere mate is de onderdaan de meester over de meester waaraan die onderdanig is.

“Self-consciousness exists in itself and for itself, in that, and by the fact that it exists for another self-consciousness; that is to say, it is only by being acknowledged or ‘recognized.’” [...] “The individual [slave], [...] has not attained the truth of this recognition as an independent self-consciousness [...] The other [master] is a purely existent consciousness and entangled in manifold ways; it must view its otherness as pure existence for itself or as absolute negation.” [...] – Hegel, Phenomenology of Spirit, §178; 187; 189

*“Slavery is in and for itself injustice, for the essence of humanity is Freedom” [...] “In the same way serfdom, which made a man's body not his own, but the property of another, dragged humanity through all the barbarism of slavery and unbridled desire, and the latter was destroyed by its own violence. It was not so much from slavery as through slavery that humanity was emancipated [**geen sublatie**].”* – Hegel, The Philosophy of History, 2001, 117; 426

De Oud\Rechts Hegelianen (Shopenhauer, Nietzsche, Kierkengard)

De huidige staat van denken is de hoogste staat tot nu toe. Stellen de **wil** centraal. Problemen moet worden opgelost in hetgeen je wilt.

"[...] aesthetic pleasure in the beautiful consists, to a large extent, in the fact that, when we enter the state of pure contemplation, we are raised for the moment above all willing, above all desires and cares; we are, so to speak, rid of ourselves." Arthur Schopenhauer, The World as Will and Representation, Vol. I, §68

de Jong/Links Hegelianen(Ludwig Feurbach, Karl Marx)

De samenleving praat veel over de essentie van de realiteit ofwel concepten maar zij heeft deze nooit gerealiseerd. De jong Hegelianen waren voor revolutie in die zin dat ze ze concepten wilde realiseren. Waar Descartes het zelf nadenken propageerde om los te komen van de instituties. Hegel zag de toenmalige staat van het Pruisische rijk als de piek van de geschiedenis. De jong Hegelianen waren het daarmee niet eens. Rede is dialectisch zoals Hegel ons leert, daar waren ze het mee eens maar niet met de idee dat het huidige Pruisische rijk de piek was van de realisatie van de wereldgeest. Ze wilden dit bereiken door revolutie, zo werd de revolutie geïntroduceerd in de filosofie. Ze leefden in de tijd van de Franse, Amerikaanse en Haïtiaanse revolutie. Door de grote veranderingen was het moeilijk vol te houden dat er zoiets was als a priori kennis en dat ze altijd sterk beïnvloed worden door de tijdsgeest. De jong Hegelianen meende echter dat deze revoluties incompleet waren in die zin dat de verlichting incompleet was zoals gedefinieerd door Kant.

Stellen het **materialisme** centraal. De markt is de oorzaak van de problemen van de mens.

"Feuerbach starts out from the fact of religious self-alienation, of the duplication of the world into a religious world and a secular one. His work consists in resolving the religious world into its secular basis. But that the secular basis detaches itself from itself and establishes itself as an independent realm in the clouds can only be explained by the cleavages and self-contradictions within this [material and social] secular basis. The latter must, therefore, in itself be both understood in its contradiction and revolutionized in practice. Thus, for instance, after the earthly family is discovered to be the secret of the holy family, the former must then itself be destroyed in theory and in practice. [...] The philosophers have only interpreted the world, in various ways; the point is to change it." – Karl Marx, Theses on Feuerbach, IV; XI

Feuerbach

Intro

Opgegroeid in de tijd van Napoleon. Met het verslaan van Napoleon werden ook de ideeën van de Franse revolutie verslagen, het was dus zowel een praktijkvoorbeeld van hegeliaanse sublatie alsook een terugslag. In die periode mislukt meerdere revoluties en in dat licht werd Schopenhauer's defaitisme heel invloedrijk. Weer een voorbeeld van hoe de politieke situatie bepalend is voor de filosofie. Hoe invloedrijker de het land waar de filosofie zich manifesteerde des te groter zijn invloed, filosofie is dus niet neutraal.

Hoe interpreteert Feuerbach de meester slaaf dialectiek?

Hij past het toe op de verhouding tussen mensen en God. Wij hebben God gemaakt. De manier waarop we God vormgeven is een afspiegeling van onze eigen capaciteiten. Wat er vervolgens gebeurd is dat we ons onderwerpen aan onze eigen creatie, lees God en als we de origine van dit object vergeten die ten grondslag lag aan deze objectivatie en het wel realiseren in de wereld dan treed vervreemding op.

Wat is Alienation (vervreemding)?

Wanneer we subjectief objectiveren dan wordt het subject in zekere zin afhankelijk van de objectivering en daarmee is het Feuerbach interpretatie van de meester-slaaf dialectiek. Het subject maakt objectiveringen en onderwerpt zich er vervolgens aan. *"When the subjectively objectified seemingly becomes a subject, thus objectifying the subject: alienation happens (own product becoming master)"*.

Wat bedoeld Feuerbach met de essentie van het Christendom?

Hij bedoeld dit in Hegeliaanse zin, als in het historische totale concept van het Christendom.

Hoe beschouwd Feuerbach het Christendom?

Christendom is een atheïsme: gelovigen projectie van hun eigen eigenschappen richting een geobjectificeerde God waaraan zij zich vervolgens onderwerpen, waardoor zij zich, in feite, van henzelf vervreemden.

"Feuerbach starts out from the fact of religious self-alienation, of the duplication of the world into a religious world and a secular one. His work consists in resolving the religious world into its secular basis. But that the secular basis detaches itself from itself and establishes itself as an independent realm in the clouds can only be explained by the cleavages and self-contradictions within this [material and social] secular basis. The latter must, therefore, in itself be both understood in its contradiction and revolutionized in practice. Thus, for instance, after the earthly family is discovered to be the secret of the holy family, the former must then itself be destroyed in theory and in practice. [...] The philosophers have only interpreted the world, in various ways; the point is to change it." – Karl Marx, Theses on Feuerbach, IV; XI

Over het aardse en het lichamelijke

Jezus is zowel god als mens en dus vraagt Feuerbach zich af als God mens kan worden kan de mens ook God worden. Jezus is geïncarneerd ofwel vleesgeworden (het vleesgeworden woord). Met de communie eten we God, wat ook een interessante overlap is tussen het geestelijke en het lichamelijke. God is liefde en dus kunnen we door als mens lief te hebben deelhebben aan het goddelijke. In het christendom eten, drinken, komen we samen en hebben we lief. Dit zijn allemaal hele menselijke dingen die we geprojecteerd hebben op god. We projecten onze hoogste verlangens op God

We moeten onszelf aanbidden

Omdat het goddelijke zo antropomorf is binnen het christendom zouden we eigenlijk onszelf moeten aanbidden in plaats van God. God is mensen en de mens is goddelijk. Hij is een Pantheïst.

Verschuiving van het geestelijke naar het lichamelijke (materialisme)

Niet het geestelijke, niet het denken maar het lichamelijke is het goddelijke volgens Feuerbach. Hij zet het lichaam centraal in zijn filosofie. Het lichamelijke doet ertoe, we zijn niet voor niet kwetsbaar. Als we sowieso naar de hemel zouden gaan waarom doen we op aarde dan al die moeite?

God is niet bereikbaar

God is niet bereikbaar, niet omdat hij niet bestaat of niet bereikbaar is maar wij zijn in onze samenleving nog niet voldoende een humanistische samenleving.

Anti autoritair

Door zijn stelling dat we allemaal goddelijk zijn nam hij een antiautoritair standpunt in. Is daarom heel erg gecensureerd in zijn tijd en is vrij onbekend gestorven

Marx

Intro

Stelt arbeid centraal. Reageert op Feuerbach die het lichaam al centraal stelde. Arbeid voorziet in wat het lichaam nodig heeft om zich voort te planten. Economie komt zo centraal te staan, niet vanuit iets ontologisch of vanuit een of ander axioma maar simpelweg omdat de economie voorziet in arbeid die voor ons noodzakelijk is om te overleven en ons voort te planten.

Wat is de historie voor Marx

Het ecologisch metabolisme tussen de samenleving en het ecologisch of de natuur. Immers we hebben de natuur nodig om in onze behoeften te voorzien.

Marxist Science/emancipatory science (critique of academic labour)?

Omdat arbeid centraal staat hebben we het in tegenstelling tot Kant (epistemologie, ontologie, esthetica) bij Marx over het voorbijgaan aan een verdeling van arbeid, bijvoorbeeld filosofen, medici en boeren. Door deze verdeling kunnen we onszelf specialiseren maar omdat we ons specialiseren gaat het geheel verloren. Wetenschap en ethiek worden bijvoorbeeld gescheiden. Is anti-positivist, dat wil zeggen dat hij erop tegen was dat de manier waarop wetenschap werd bedreven ook kon worden toegepast om sociologie.

From the critique of religion to the critique of capitalism (as religion)

“Critique of religion (as false consciousness); Critique of ideology (as necessarily false consciousness); Critique of capitalism (as false being)”. Om de verlichting te bereiken moeten we niet alleen onze religie herzien (as false consciousness) maar ook het kapitalisme dat zijn ware aard verbergt. We moeten ook onze ideologieën herzien.

“From the critique of the alienation called God to the critique of alienated labour: Capital as new God: heteronomising humans; our product, but we becomes its servants.” Voortbouwend op Feuerbach die stelt dat wij ons onderwerpen aan de god die we zelf hebben gemaakt, zo onderwerpen we ons ook aan kapitaal dat we zelf hebben gecreëerd volgens Marx. Wij maken producten en omdat we ons ervan vervreemden worden we soort van slaaf van deze producten. Producten die we gebruiken maken onszelf steeds minder vaardig, onze dienaars (technologie), wordt onze meester. We hebben geen controle wat we maken, wat we distribueren en wat we consumeren. We hebben geen zeggenschap over ons dagelijks leven.

“4 forms of alienated labour: from product, from process of production, from co- producers (Gattungswesen), from ecological/ natural environment (condition of possibility of labour)”

Als wij geen controle nemen over de productie dan zijn we eigendom van de bedrijven die produceren.

- Vervreemding *“from ecological”* Het huidige systeem is een eindeloze cyclus van productie en consumptie die grenzeloos de aarde uitput, maar de aarde is niet grenzeloos.
- vervreemd *“from product”* omdat mijn product eigendom is van mijn baas
- vervreemd *“from process of production”* omdat mijn baas bepaalt hoe ik het moet produceren.
- omdat mijn baas winst moet maken pakt hij een deel van de opbrengst en dus krijgen we niet de volledige vrucht van onze eigen arbeid (**theory of value**). Ook als we continu bezig zijn met werk en geen tijd over houden voor wat we echt willen dan is dat ook een vorm van vervreemding.
- Vervreemd *“from co- producer”* omdat we niet langer samen iets maken maar we concurreren en kijken de ander erop aan als hij niet hard genoeg werkt.
- Vervreemding *“natural environment”*

“Capital as the force of alienation: reification (distribution) & fetishism (consumerism)”

Kapitaal is de vrucht van arbeid die geherinvesteerd wordt om het kapitaal te vermeerderen. Het accumulatie van vervreemde arbeid. De essentie van het kapitalisme die doorgedrongen is in de politiek. Er is geen democratie meer in onze economie.

“From alienation to exploitation: surplus, profit & the ascetic principle of protestant ethic (Weber)”

Ik kan niet besluiten om maar gewoon niet te werken, ik wordt gedwongen om te werken. We leven tegenwoordig om te werken in tegenstelling tot werken om te leven. Werken heeft zijn zingeving verloren. Exploitatie is dagelijkse praktijk (surplus). Surplus is hetgeen overblijft na het betalen van loon door het verkopen van het product. Het surplus wordt gebruikt om nog meer surplus te genereren. Dit is een oneindige cyclus. Kapitalisme is ascetisch, het produceert om winst te maken niet om ons gelukkig te maken. Kapitalisme moet ervoor zorgen dat we nooit tevreden zijn, zodat we alsmaar meer nodig hebben.

Hoe overkomen we kapitalisme?

Door niet alleen maar te werken om te kunnen leven maar door te leven naar onze eigen subjectieve objectificatie van de realiteit, door zelf de controle te nemen over de productiemiddelen. We gaan niet terug naar een staat waarin we alleen voor onszelf produceren maar we behouden het productieve van de staat maar we bepalen zelf wat we maken, we nemen de controle terug over onze eigen productie en onze consumptie. Een radicalisering van democratie waarbij de economie deel wordt van het democratisch proces.

Hoe refereert Marx aan Kant?

Het streven naar een rationele samenleving waarin we streven naar het realiseren van onze eigen objectificaties. Bij Kant was dat meer ontologisch en epistemologisch maar bij Marx is dat heel praktisch maar refereert nog steeds aan de verlichting en is in feite het verlengde ervan. We kiezen zelf onze doelen. In kapitalisme kunnen we niet onze eigen doelen kiezen. Daarom moet er een revolutie komen om het kapitalisme omver te werpen zodat we weer terugkeren naar een rationele samenleving.

Gevaren van het kapitalisme

Alle zogenaamde “helpende” technologieën zijn niet bedoeld om ons te helpen maar zijn er primair om ons te kunnen gebruiken voor nog meer winst.

reification (Verdinglichung, "making into a thing")

Het centrale idee is dat wij de door ons gemaakte objecten verheffen tot subject en daarmee zelf een object worden van het subject dat we zelf hebben gecreëerd.

Sublatie van filosofie in revolutie

De idee dat wijzelf controle krijgen over wat we objectiveren en realiseren in het leven, dat we de controle terugpakken van het kapitalisme. De werkelijke realisatie van het Duits idealisme.

“religie is het opium van het volk”

Dit zegt hij omdat de mens niet in staat is in zijn noodzakelijkheden te voorzien en dan helpt het om hoop te putten uit religie

Kiekengaard

Te kwader trouw	Je keuzes door een ander laten bepalen
Predestinatie	De idee dat als je succesvol bent in je leven dat dat een voorteken is van je predestinatie. Protestants gedachtegoed.
Ascesis	Onderdrukken van lichamelijke behoeftes
Kenosis (Zelflediging)	Het loslaten van je eigen ego. De ervaring van zelf uithollen.
Telos	Doel
Logie	De logica
Teleologie	Handelen volgens de logica van het goede doel.
Teleologische suspensie	Overstijgt de eerder gestelde doelen oftewel de religieuze doelen overstijgen de normatieve doelen is navolging van het goede.

Intro

Sterk door religie geïnspireerd, protestant. Centraal staan lijden, ascese, kenosis en spijt. Gondlegger van het existentialisme. Stelt persoonlijk ervaring centraal en de keuze. Een keuze lijdt tot zelfbeperking en dat lijdt tot spijt, schuld en schaamte. Zijn naam vertaald naar “Serieus Kerkhof”. Hij schreef veel in synoniemen. Ook in zijn opvoeding kreeg hij veel angst (voor god) en negativiteit te verduren, dit heeft mede zijn filosofie bepaald. Hij was een underdog en werd vaak gepest.

Subjectivisme/Persepctivisme vs objectivisme

Hij leed veel en stelde zijn leven centraal. Stelde het perspectivisme centraal zoals Nietzsche dat ook doet. De persoon ofwel het subject staat centraal en hij stelt dat we geen objectieve informatie over de dingen kunnen vergaren en dus zijn we teruggeworpen op onze eigen subjectieve ervaring van de wereld.

Mens centraal (verschijning)

Stelt de mens centraal ageert hiermee tegen de wetenschap als je wetenschap van het objectieve omdat hij nou juist stelt dat het subjectieve de basis is voor kennis. De mens is een mens van vlees en bloed en is niet geholpen met de “objectieve” wetenschap. Het accent wordt daarom ook verschoven van substantie (wezen) naar stijl (verschijning), dit zorrde ook voor de opkomst van de kunsttheorie

Hoe staat de angst centraal in zijn filosofie?

De angst staat centraal maar geen reële angst maar religieuze/existentiële angst. Paul van Tongeren zou zeggen dat onze vrijheid een continue spanning is tussen autonomie en onze oorsprong (God).

*“[A]nxiety is the dizziness of freedom, which emerges when the spirit wants to posit the synthesis and freedom looks down into its own possibility, laying hold of finiteness to support itself. Freedom succumbs in this dizziness.” [...] “Whoever has learned to be anxious in the right way has learned the ultimate. [...] Because he is a **synthesis (tussen angst en vrijheid)**, he can be in anxiety; and the more profoundly he is in anxiety, the greater is the man [...] in the sense that he himself produces the anxiety. [...] Anxiety is freedom's possibility, and only such anxiety is through faith absolutely educative, because it consumes all finite ends and discovers all their deceptiveness.” – Søren Kierkegaard, The Concept of Anxiety, 1980, pp. 61; 155*

We moeten onze angsten leren kennen en er mee om leren gaan. Angst is het logische gevolg van onze vrijheid. Hoe vrijer, hoe angstiger.

Hoe praktiseert Kierkegaard de kenosis?

Het zelf maken van keuzes betekent niet dat de keuzes om jouzelf draaien. Zelflediging en het algemeen belang komen zo samen (→ Stoïcijnen). Dit was een van de redenen om zich los te maken van de kerk.

Vader van het Existentialisme

“niet wat me overkomt maakt me groot, maar wat ik doe (→ stoïcisme) . Geen mens zal toch beweren dat iemand groot werd omdat hij de hoofdprijs in de loterij won. [...] Ik eis van ieder mens dat hij niet zo onmenselijk over zichzelf denkt dat hij die paleizen niet durft binnentreden waar niet alleen de herinnering aan de uitverkorenen verblijft, maar waar zij ook zelf verblijven. Hij moet er niet onbeschaamd binnendringen en hen zijn verwantschap opdringen” – Søren Kierkegaard, Vrees en Beven, 2021, p. 69

Wat zijn de vier (stijl)figuren die hij gebruikt in zijn boeken?

- de held
- de tragische held
- de adellijke ziel
- de docent

Beschrijving van de Held/Adellijke ziel (ongemedieerd geloof)

“Om Abraham kun je niet huilen. Hem nader je met horror religiosus [heilige ontzetting]” [Lucas 23:28] “Huil niet over mij, maar huil over jezelf.” [...] “Bij Abraham ligt het anders. Met zijn daad overschrijft hij het geheel van het ethische, hij bezit een hoger telos erbuiten, in verhouding waartoe hij het ethische suspendeert” “[er] valt te ontdekken dat Abraham het algemene heeft overtreden. Abraham doet het niet om een volk te redden, niet om de idee van de staat hoog te houden, en hij doet het al evenmin om vertoornde goden te verzoenen. [...] het is een louter particuliere onderneming [...] een zuiver persoonlijke deugd” [...] [want] “Zo gauw ik [Abraham] spreek, geef ik uitdrukking aan het algemene, en als ik dat niet doe dan kan niemand mij begrijpen. Zodra dus Abraham zich in het algemene wil uitdrukken moet hij zeggen dat zijn situatie een aanvechting [mediatie] is” [...] “de held ontzegt zich alles [...] een toeschouwer kan zo iemand helemaal niet begrijpen, laat staan dat hij zijn oog in vertrouwen op hem kan laten rusten [...] Van de angst, de nood en de paradox wil men niets weten.” – Ibid., p. 66; 71; 64; 65; 66; 68

De held is hij die handelt ondanks dat hij niet weet wat de consequenties zullen zijn. Als we ons geloof uitleggen dan geven we vorm aan een aanvechting van het geloof. Geloven doe je en kun je niet uitleggen. Is meer een vrijheidsstrijder.

Beschrijving van de Tragische held (gemedieerd geloof)

“Wat de tragische held nodig heeft zijn tranen, en hij eist tranen [...] hij bezoekt degene wiens ziel door verdriet beklemd is, wiens borst geen lucht kan krijgen [...] hij breekt de ban van het verdriet, hij ontbindt het ingesnoerde leven, hij weet tranen te ontlokken, opdat de lijdende zijn lijden door het zijne vergeet” [...] “de tragische held blijft nog binnen het ethische. Hij laat een uitdrukking van het ethische zijn telos vinden in een hogere uitdrukking van het ethische [...] hij brengt de ethische relatie tussen een vader en zijn zoon of tussen een dochter en haar vader terug tot een gevoel waarvan de dialectiek gelegen is in de relatie ervan tot de idee van de zedelijkheid [...] “de tragische held [is] dus groot [...] door zijn zedelijke deugd [...] Maar dan kan er hier geen sprake zijn van een teleologische suspensie van het ethische op zich” [...] Hij is zeker van zijn zaak. De tragische held geeft het zekere op ter wille van iets wat nog zekerder is, en de toeschouwer laat zijn oog in vertrouwen op hem rusten. – Ibid., p. 66; 64; 65

Geloofd in de menselijke samenleving/ethische normen. Kiest voor de betere normen binnen het normatieve. Helpt met het verwerken van pijn.

Beschrijving van de Docent (banaal geloof uit gewoonte)

“dat iets op de grond van de afloop beoordeeld moet worden’ [...] zei die zo spreken behoren tot een talrijk geslacht, dat ik met één gemeenschappelijke naam als ‘de docenten’ wil benoemen. Ze leven in hun gedachten veilig binnen het bestaande, ze hebben een vaste aanstelling en zekere vooruitzichten in een goede georganiseerde staat. Er liggen eeuwen of zelfs millennia tussen hen en de aardschokken van het bestaan [...] een dergelijke houding tegenover het grote verraad een bijzonder mengsel van hoogmoed en jammerlijkheid. [...] als iemand die handelen moet zichzelf op grond van de afloop wil beoordelen, dan komt hij er nooit toe te beginnen [...] het zal de held niet helpen, want de afloop kreeg hij pas te weten toen alles voorbij was. En niet door de afloop is hij held geworden, dat was hij door het feit dat hij begon [...] "Van de angst, de nood en de paradox wil men niets weten. Esthetisch flirt men met de afloop. Niet wat me overkomt maakt me groot, maar wat ik doe. Geen mens zal toch beweren dat iemand groot werd omdat hij de hoofdprijs in de loterij won”

Intentionalist versus consequentialist

We moeten handelen op basis van onze intenties en niet op basis van de te verwachten consequenties. Intenties zijn onbewijsbaar en gebaseerd op een basis van geloof, we zijn immers nog niet zeker van de consequenties.

Wat zijn de drie stadia van bestaan?

Deze stadia zijn gebaseerd op de vier oordelen van Kant (**het aangename, het schone/sublieme en het Goede**).

- De esthetische attitude/stadium

Het vervullen van lichamelijke behoeftes, heeft niks te maken met het maken van keuzes. Genot is geen keuze. Je zou dit hedonistisch leven kunnen noemen

- De ethische attitude/stadium

Het ethisch stadium is leven volgens is zedelijkheid, deugdelijkheid. Het ethisch stadium is normatief. Gaat nog om afspraken binnen de maatschappij en politiek. Is een vorm van neutraliteit, je daagt jezelf niet uit. Er wordt wel een keuze gemaakt maar deze is dus beperkt. Deze normen zijn **contingent**.

- De religieuze attitude/stadium

Het religieuze stadium wordt bereikt door het maken van een keuze en het nastreven van absolute normen los van de maatschappij. Zo’n keuze voor een absolute norm is fundamenteel voor het religieuze leven. Als we naar absolute normen toegaan, normen die de maatschappij ontstijgen dan gaan we naar het religieuze stadium. Deze keuzes kunnen afwijken van de keuzes binnen het ethische. Je doet dit omdat je gelooft in deze principes, deze principes zijn **noodzakelijk**. Is een **teleologisch suspensie** van het ethische stadium.

- Leven volgens de hoogste waarheid in plaats van het streven naar genot (**Ascesis**)
- Leven volgens het idee dat de mens de oorzaak van onwetendheid is (**Kenosis**)

Paradox: Individu overstijgt het algemene in contact met het absolute (teleologische suspensie)

“Op zich is het ethische het algemene, en als het algemene is het dat wat voor iedereen geldt.” [...] “Het geloof is namelijk deze paradox dat de enkeling hoger is dan het algemene.” [...] “Een dwaas vindt altijd wel een grotere dwaas die hem bewondert’ [...] na eerst als de enkeling aan het algemene ondergeschikt te zijn geweest nu via het algemene de enkeling wordt die als deze enkeling daar boven staat; dat deze enkeling als de enkeling in een absolute verhouding tot het absolute staat” [...] “Hoe existeerde Abraham eigenlijk? Hij geloofde. Dat is de paradox waardoor hij op de spits blijft die hij aan niemand anders duidelijk kan maken. Want de paradox is juist dat hij zich als de enkeling in een absolute verhouding tot het absolute plaatst.” – Ibid., p. 59; 60; 61; 67

Het deel (**individu**) wordt meer dan het algemene (**ethische**) als hij het algemene overstijgt middels het absolute (**teleologische suspensie**).

Absurde: onverklaarbaarheid, onbegrijpelijkheid, onbesprekbaarheid

*“Abrahams verhouding tot Isaak is ethisch uitgedrukt heel eenvoudig: een vader moet zijn zoon meer liefhebben dan zichzelf” “Hij handelt krachtens het absurde, want het is nu juist het absurde dat hij als deze enkeling hoger is dan het algemene. Deze paradox kan niet worden gemedieerd, want zodra hij daarmee begin, moet hij toegeven dat hij een aanvechting had [en dus niet geloofde]” [...] “[zij die] heldhaftig hun smart overwinnen, **heldhaftig degene die hun lief opgeven en zich alleen maar concentreren op dat wat hen te doen staat (Ascesis)**” “zal er nooit een adellijke ziel in de wereld worden gevonden die geen tranen van medelijden heeft voor hun smart, tranen van bewondering voor hun daad [...] als ze ter verklaring zouden toevoegen: ‘Dit geloven wij krachtens het absurde’, wie zou hen dan beter begrijpen? Want wie zou niet dadelijk begrijpen dat dit absurd is. Maar wie zou begrijpen dat je het dan zou kunnen geloven.” – Ibid., p. 62; 64*

Als we ons geloof uitleggen dan geven we vorm aan een aanvechting van het geloof. Geloven doe je en kun je niet uitleggen.

Friedrich Nietzsche

Intro

Reageert vooral op dingen in de cultuur en wordt daarom ook wel de eerste cultuurfilosoof genoemd. Schrijft in een tijd van secularisering, bewegen naar Atheïsme. Behandeld de dood van God. Behoorde tot de kring van Wagner maar Wagner vond de composities van Nietzsche vreselijk. Nietzsche was statusloos. Zijn zus herschreef zijn boeken om beter aan te sluiten bij het nazisme, hij was zelf heel erg tegen het nazisme van onder meer zijn zus.

Door wie is hij met name beïnvloed?

Ludwig Feuerbach (*wij hebben god gemaakt*), Charles Darwin (*de mens is een ziek dier, en taal is evolutionair ontstaan*) en Arthur Schopenhauer. Diogenes van Synope (we moeten loskomen van alle afhankelijkheden/luxe) gebuikt hij in zijn beroemde tekst “*god is dood en wij hebben hem verwoord*”

God is dood

Wij hebben God afgeschaft maar daarmee hebben we onze eigen grond weggenomen. Onze morele referentiekaders. We kunnen de gevolgen nog niet overzien.

De mens als het zieke dier

De mens is ziek omdat hij **zelfbewust** is, hij is zich bewust van al hetgeen hij doet en reflecteert daarop, dat maakt hem ziek (*spijt, angst, schuld*). Hij is zijn **instinct verloren** en hij heeft een **geheugen**. Door ons geheugen herinneren we ons alles wat we verkeerd hebben gedaan.

Wat was er principieel misgegaan met de filosofie?

De filosofie is met Socrates/Plato veel te appelonisch geworden (geënt op de rede). Het dionysische (kunst, emoties, de mens, god van wijn en drank) is verloren gegaan en moet weer terugkomen in de filosofie.

Het evolutionair ontwikkelde zelfbewustzijn

- De mens is een **ziek dier**, door gebrek aan instincten
- Dit zieke dier heeft hulp van **anderen** nodig om te overleven
- Dier moet behoeftes communiceren, maar eerst moet het zich bewust zijn van die noden
- Zelfbewustzijn en taal zijn dus **geboren uit evolutionaire noodzaak**
- We hebben zelfbewustzijn nodig door gebrek aan instincten, **zoals een kameleon camouflage ontwikkelde**, ontwikkelde de mens zelfbewustzijn en taal

Wat is de übermensch?

De übermensch is de mens die zichzelf vormgeeft zoals beschreven als het derde stadium (het kind) in de ontwikkeling van de mens. Dus niet de mens die andere de schuld geeft en zichzelf als een slachtoffer ziet.

De cultuur bepaalt onze eigenwaarde

De cultuur waarin we leven ordent de waarden in een rangschikking die in eerste instantie voordelig is voor de groep als geheel en de mens wordt op grond hiervan beoordeeld en zo komen individuele waarden in het gedrang.

Kudde-instinct: *“Wherever we meet with a morality we find a valuation and order of rank of the human impulses and activities. These valuations and orders of rank are always the expression of the needs of a community or herd: that which is in the first place to its advantage – and in the second place and third place – is also the authoritative standard for the worth of every individual”* – Nietzsche, The Gay Science, p. 116

Willen is de grond van onze problematiek (Schopenhauer)

Nietzsche bouwt hierop voort en beperkt de wil tot de wil tot macht.

De mens is getemd door de cultuur

Door de cultuur op te leggen aan het individu, wordt hij getemd en gevormd tot een berekenbaar, gewoon mens, ook in zijn eigen ogen. Hij is verworpen tot huisdier (referentie aan het egel dilemma).

“Assuming that what is at any rate believed as ‘truth’ were indeed true, that it is the meaning of all culture to breed a tame and civilized animal, a household pet, out of the beast of prey ‘man’ [...] man himself must have become calculable, regular, necessary, even to his own mind, so that finally he would be able to vouch for himself as future” [...] it was by means of the morality of custom and the social strait-jacket that man was really made calculable” – Nietzsche, On the Genealogy of Morals, p. 25; 40

De mens is willen (naar macht)

Het willen moet: *“Man does at all times only what he wills, and yet he does this necessarily. But this is because he already is what he wills.”* – Schopenhauer, On the Freedom of the Will, 1985, p. 98-99.

Het willen is noodzakelijk, we kunnen niet niet willen.

Tragedy van de wil: *“The life of every individual, viewed as a whole and in general, and when only its most significant features are emphasized, is really a tragedy; but gone through in detail it has the character of a comedy. For the doings and worries of the day, the restless mockeries of the moment, the desires and fears of the week, the mishaps of every hour, are all brought about by chance that is always bent on some mischievous trick; they are nothing but scenes from a comedy.”* – Schopenhauer, The World as Will and Representation, 1969, p. 322.

Het willen wordt nooit vervuld, ondanks dat het noodzakelijk is dat we willen.

Zelfbepaling: “‘Beauty’ is for the artist something outside all orders of rank, because in beauty opposites are tamed; the highest sign of power, namely power over opposites; moreover, without tension; —that violence is no longer needed; that everything follows, obeys, so easily and so pleasantly—that is what delights the artist’s will to power.” [...] “A full and powerful soul not only copes with painful, even terrible losses, deprivations, robberies, insults; it emerges from such hells with a greater fullness and powerfulness; and, most essential of all, with a new increase in the blissfulness of love.” – Nietzsche, *The Will to Power*, 422; 532

De wil tot macht is het in eigen handen nemen van de wil tot macht over jezelf (**dus niet over anderen**)

“Even the organisation within which, as was previously supposed, the individuals treat each other as equal—it takes place in every healthy aristocracy—must itself, if it be a living and not a dying organisation, do all that towards other bodies, which the individuals within it refrain from doing to each other: it will have to be the incarnated Will to Power, it will endeavour to grow, to gain ground, attract to itself and acquire ascendancy—not owing to any morality or immorality, but because it lives, and because life is precisely Will to Power.” – Nietzsche, *Beyond Good and Evil*, § 259, p. 199-200

Als je niet zelf de controle terugneemt over jezelf dan ben je een **slaaf** (→ **Hegel**).

Goed en kwaad

Goed en kwaad: “*under what conditions did man invent the value-judgements good and evil? And what value do they themselves poses?*” “*I have ceased looking for the origin of evil behind this world*” “*The judgement ‘good’ does not derive from those to whom ‘goodness’ is shown! Rather, the ‘good’ themselves – that is, the noble, the powerful, the superior, and the high-minded – were the ones who felt themselves and their actions to be good*” “[However] *the highest caste [in Christianity] is at the same time the priestly caste*” [...] “*With the [idée fixe of] priests, everything becomes more dangerous [...] [because] it is only here that the human soul has in a higher sense taken on depth and become evil.*” “[*the priestly claim*] *the miserable alone are the good; the poor, the powerless, the low alone are the good*” – Nietzsche, *On the Genealogy of Morals*, 2007, p. 5; 12; 17; 18

Goed en kwaad is niet iets dat zijn oorsprong vindt buiten deze wereld. Goed en kwaad is een vorm van relativisme. We noemen het tegenovergestelde van onszelf kwaad (**slavenmoraal**). We moeten dit omkeren (**herenmoraal**). “*Goed door negatie*”

Slavenmoraal

De wil tot macht is kapot gemaakt, door zelfbepaling, geheugen en het verloren gaan van het in van instinct. De slavenmoraal heeft geen wil tot macht meer en beroemd zich hierop (het is goed om te dienen, het is goed om te lijden). De slavenmoraal problematiseert de herenmoraal, ziet overheersing als het kwaad en maakt deze zo kapot. “*the miserable alone are the good; the poor, the powerless, the low alone are the good*”.

Slavenmoraal: “*this ‘bad’ of noble origin and that ‘evil’ which issues from the cauldron of insatiable hatred – the former being a retrospective creation, [...] while the latter is the original, the beginning, the real deed in the conception of a slave morality*” [...] “*I mean the sickly softening and morealizing by means of which the animal ‘man’ finally learns to feel ashamed of all his instinct*” – Ibid., 25; 48

Herenmoraal

Het in eigen hand nemen van jezelf, jezelf vormgeven, de macht over jezelf weer in eigen hand nemen. *“that is, the **noble**, the **powerful**, the **superior**, and the **high-minded**”*

Van slavenmoraal naar herenmoraal

We hebben ons vrijwillig onderworpen, en prijzen onszelf daarvoor, dat is de **slaven moraal**. We zouden allemaal weer overheersend moeten worden (**herenmoraal**).

Ressentiment

Het handelen vanuit wrok, vanuit een positie van slaaf naar de overheerser. Kenmerkend voor ressentiment is dat de slaaf hier praktisch gezien het probleem niet in de kern aanpakt door het blijven hangen in de slavenmoraal en daarom de wrok instand houdt.

Geweten: *“Every instinct which does not vent itself externally turns inwards – this is what I call the internalization of man” [...] “man’s suffering from man, from himself” [...] “perhaps it is clear by now on whose conscience the invention of ‘bad conscience’ rests – that of the man of ressentiment” [...] “bad conscience is an illness” – Ibid., 65; 68*

Schuldgevoel of een slecht geweten is een ziekte.

De ziel, het strafblad van geheugen: *“there is, perhaps, nothing more frightening and more sinister in the whole prehistory of man than his technique for remembering things. ‘Something is branded in, so that it stays in the memory: only that which hurts incessantly is remembered’” [...] “religions are at their deepest foundations systems of cruelty [...] most powerful aid to memory was pain” [asceticism] “the issue here is the making of a memory for the man who promises: this is where [...] hard, cruel, and painful things will be found” – Ibid., 42; 43; 47*

Schuld/schuld: *“the central moral concept of ‘guilt’ [Schuld] originated from the very material concept of ‘debt’ [Schulden]?” “[it] constitutes thinking as such” – Ibid., 44; 51*

Krediteur/debiteur: *“this idea of the equivalence between damage and pain [...] [stems] from the contractual relationship between creditor and debtor” “the debtor contractually pledges to the creditor in the event of non-payment something which he otherwise still ‘possesses’, something over which he still has power – for example, his body or his wife or his freedom or even his life” [...] “a sort of pleasure is conceded to the creditor as a form of repayment and recompense – the pleasure of being able to vent his power without a second thought on someone who is powerless” – Ibid., 45; 46*

Het schuldgevoel zorgt voor een soort schuld waar de mens onder gebukt gaat. Het centrale idee van het christendom is de idealisering van dit schuldgevoel maar daarmee houden we onszelf gevangen. Het sociale contract zorgt voor een krediteur/debiteur relatie van schuldgevoel (→ **Hobbes**)

Amor Fati

Is niet passief hetgeen gebeurd passief accepteren maar er actief mee aan de slag gaan en omdat we wat ons overkomt gebruiken op een manier die we willen willen we uiteindelijk ook hetgeen ons is overkomen. Hetgeen ons overkomt verandert dus niet maar wel de manier waarop we het interpreteren en gebruiken. Leef je leven zoals je het eeuwig opnieuw zou willen doen.

Figure of a Eagle, Metropolitan Museum. Denk maar eens aan de rol van de symbolische rol van de adelaar bij staatssymbolen: de adelaar van de Romeinen, de adelaar van de Nazi's, de 'kale' adelaar van de Amerikanen.

“There is nothing strange about the fact that lambs bear a grudge towards large birds of prey: but that is no reason to blame the large birds of prey for carrying off the little lambs. And if the lambs say to each other, ‘These birds of prey are evil; and whoever is least like a bird of prey and most like its opposite, a lamb, – is good, isn’t he?’, then there is no reason to raise objections to this setting-up of an ideal beyond the fact that the birds of prey will view it somewhat derisively, and will perhaps say: ‘We don’t bear any grudge at all towards these good lambs, in fact we love them, nothing is tastier than a tender lamb.’ – It is just as absurd to ask strength not to express itself as strength” – Nietzsche, On the Genealogy of Morals, p. 25

Studievragen

Descartes

2.1 Primair

1) Wat is de bedoeling van de metafoor van oude steden versus nieuwe steden?

p. 71-73

2) Waarom wil Descartes nieuwe fundamenteën voor de kennis bouwen?

p. 74

3) Waarom zegt Descartes dat "de mening van de meerderheid nooit als bewijs geldt"?

p. 76

4) Waarom verwerpt Descartes de traditionele logica?

p. 77-78

5) Wat zijn de methodologische regels die Descartes toepast?

p. 78-79. 1) helder en welonderscheiden, geen twijfel. 2) Elk probleem in zoveel mogelijk en noodzakelijk delen opdelen. 3) van de meest eenvoudige naar de meest ingewikkelde dingen bewegen.

2.2 Secundair

1) Leg uit wat Descartes' "methode van de twijfel" is.

p. 603 – 604

2) Wat wordt er bedoeld met het cogito?

605

3) Hoe legt Descartes de relatie tussen ziel en lichaam uit?

601-602; 605; 608

4) Welke rol speelt God in het Cartesiaanse systeem?

607

5) Hoe bewijst Descartes het bestaan van God?

606-607

6) Wat is de bedoeling van het voorbeeld van de was?

605

NB: zorgen dat de tekst van Russell voetnoten bevat als ie nog een keer gebruikt wordt (twijfelachtig)

Spinoza

3.1 Primair

De passage vanaf “Wel is het hier de plaats niet dit alles af te leiden uit de aard van de menselijke geest” (onderaan p. 52) tot “het ware inzicht in de dingen kwam” (halverwege p. 55) is in feite een lang argument. Reconstrueer de stappen van dit argument.

- alle mensen worden geboren zonder kennis van de oorzaak van de dingen en neigen om hun eigen voordeel te zoeken en zijn zich daarvan bewust.
- Mensen wanen zich vrij te zijn
- Mensen doen alles met een bedoeling
- Mensen zien allerlei voorwerpen met een doel
- Mensen denken dat alles in de natuur een middel is wat hun doel kan bereiken.
- Zij hebben die zelf niet gemaakt
- Iemand anders heeft ze voor het gebruik van de mensen ingericht
- Ook de mens is een hulpmiddel gemaakt door de bestuurders van de Natuur
- Die bestuurders hebben een vergelijkbare wil als mensen en doen dingen voor hun voordeel.
- Mensen horen niks van het karakter van deze bestuurders
- Dus dit werd geprojecteerd vanuit de menselijke wil dat als die bestuurder het meest vereerd werd, die bestuurder ook de wereld zo ideaal mogelijk zou inrichten voor hen.
- Dit vooroordeel werd bijgeloof en vandaar een hyperfocus op doelloorzaken.
- Dit vertaalt zich in het idee dat God, mens en natuur hetzelfde doel hebben
- Maar dit werkt niet met de natuurrampen die de natuur teisteren.
- Als dit niet overeenkwam met zonde, werden er andere verklaringen gezocht.
- Als die niet werden gevonden werd bedacht dat de Goddelijke beschikkingen de menselijke intelligentie ver te boven gingen.
- De waarheid zou verborgen blijven voor de mensheid
- [mits de wiskunde zonder doelloorzaken niet Spinoza verlicht had]

3.2 Secundair

1) Hoe beschrijft Spinoza God?

“A being absolutely infinite, i.e., a substance consisting of an infinity of attributes, of which each one expresses an eternal and infinite essence.” God is absoluut oneindig zijnde, dat wil zeggen, het is een (de enige) substantie, en omdat het een absoluut oneindig zijnde is, bestaat de substantie God uit een oneindig aantal attributen, dat wil zeggen, dat wat een intellect van een substantie kan waarnemen. Die attributen drukken een voor een allemaal de oneindige en eeuwige essentie van God uit. God bestaat noodzakelijk, is uniek en de enige substantie in het universum. Al het andere wat is, is in God.

2) Hoe bewijst Spinoza dat God de enige substantie is?

Door aan te tonen dat twee substanties niet dezelfde eigenschappen kunnen hebben, er een substantie met alle eigenschappen is (god) en er dus geen andere substantie kan zijn, omdat die geen eigenschappen kan hebben en een substantie heeft noodzakelijk eigenschappen.

3) Leg uit wat de verschillen zijn tussen het traditionele beeld van God en Spinoza's begrip van God. Zijn God komt voor de antropomorfe God van de traditionele religies. Het staat niet boven de mensen, te oordelen over wat goed en fout is over een wereld die die uit vrije wil geschapen heeft. Het veroorzaakt geen wonderen. God is de substantie waar alles en iedereen onderdeel van is en noodzakelijk uit voort komt.

4) Wat bedoelt Spinoza met "God or Nature"?

Hij kan er twee bedoelingen mee hebben. Hij bedoelt óf dat natuur Goddelijk is, en dat elk onderdeel van de wereld om ons heen met de eerbied voor God behandeld moet worden. (Panteïstische interpretatie) Of dat God niet bestaat en wat hij tot nu toe steeds God heeft genoemd, eigenlijk gewoon als de natuur moet worden geïnterpreteerd (Atheïstische interpretatie)

5) Wat is de verhouding tussen vrijheid en noodzakelijkheid in de Ethica?

Alles is noodzakelijk. Maar omdat God geen vrijheid heeft om naar eigen wil te handelen, is de mens paradoxaal genoeg ook niet gedwongen een Religieuze moraal te volgen.

6) Hoe ziet Spinoza de verhouding tussen lichaam en ziel?

Twee modi van verschillende eigenschappen van dezelfde substantie. Geen interactie tussen de twee, ze zijn echter twee vertolkingen van hetzelfde, en daarom komt wat in ons lichaam gebeurt overeen met wat er in de ziel gebeurt.

Leibniz

4.1 Primair

1) Leg Leibniz' argument tegen Descartes uit.

Descartes beweert dat de absolute waarheden absoluut zijn, omdat ze door God zijn gemaakt. Omdat God deze wilt scheppen, zijn ze goed, maar buiten die intentie van God hebben ze geen absolute goedheid. Met andere woorden, in de natuur van de dingen liggen geen regels voor goedheid of volmaaktheid buiten God. (p. 63)

Echter, als God niet op basis van rede zou handelen, maar op basis van wil, dan zou er niks prijzenswaardig zijn aan de schepping en zou alle glorie van God vernietigd worden. Want als God evenwel het tegenovergestelde had kunnen scheppen van wat hij geschapen heeft, wat blijft er dan over van de rechtvaardigheid en wijsheid van God? Die deugden moeten op de rede gebaseerd zijn, dus moet God op redelijke basis voor deze schepping hebben gekozen. (p. 65)

Als ze op basis van de rede van God gekozen zijn, en Gods rede perfect is, zijn zodoende deze keuzes over de eeuwige waarheden van bijvoorbeeld de metafysica en de meetkunde noodzakelijk gemaakt, en heeft het dus niet, zoals Descartes beweert, met de wil van God te maken.

2) Leg Leibniz' argument tegen Spinoza uit.

Spinoza beweert dat goed en slecht geen absolute waarheden zijn, maar slechts zaken die wij belangrijk achten en door onbegrip en inbeelding projecteren op de natuur. Het is dus primitief om begrippen als goed, mooi of bedoeling te gebruiken als we het hebben over de wereld. (p. 65)

Leibniz' gebruikt in principe hetzelfde argument tegen Spinoza als tegen Descartes, maar met een net ander doel. Ook tegen Spinoza werpt Leibniz op dat er niks prijzenswaardig zijn aan de schepping en zou alle glorie van God vernietigd worden. Want als God evenwel het tegenovergestelde had kunnen scheppen van wat hij geschapen heeft, wat blijft er dan over van de rechtvaardigheid en wijsheid van God? Die deugden zijn gebaseerd op de rede en God handelt dus op redelijke basis. (p. 65)

Echter, als God een perfect wezen is en daarom de perfecte rede heeft, zal God altijd de beste keuze maken, en zodoende de best mogelijke wereld scheppen, omdat de beste keuze altijd de keuze voor de best mogelijke wereld is. Daarom zijn de begrippen als goed, mooi en doel niet primitief, maar beschrijven ze juist de diepste grond van onze werkelijkheid. (p. 65)

3) Wat is een substantie volgens Leibniz?

“de natuur van een individuele substantie of van een volledig zijnde is dat het een zo volkomen begrip heeft, dat dit begrip voldoende is om alle bepalingen van het subject, waaraan dit begrip wordt toegekend, te begrijpen en om er alle bepalingen uit af te leiden” (p. 83)

Als de substantie volledig begrepen wordt, dan zijn daarin zowel de grond als de reden van alle bepalingen die aan de substantie worden toegerekend gekend. (p. 83)

Elke substantie brengt heel het universum op haar eigen wijze tot uitdrukking. Het is als een spiegel van God. Een substantie drukt (hoewel verward) alles uit wat in het universum gebeurde, gebeurt of zal gebeuren, omdat alles in het universum op enige manier zich verhoudt t.o.v. de substantie.

4.2 Secundair

1) Wat is het 'Principle of the Best'?

3.1, p. 11-12

God handelt altijd op de beste manier, perfect, omdat God perfect is en daarom alle mogelijkheden overziet en de beste kan kiezen. Dit bedoelt Leibniz zowel metafysisch als moreel.

2) Wat is het 'Predicate-in-Notion Principle'?

3.2, p. 12

Alle noties van alle predicaten, m.a.w. alle "eigenschappen" van een subject of substantie, liggen altijd besloten in de notie van die substanties.

3) Wat is het 'Principle of Sufficient Reason'?

3.4, p. 13

Er is geen effect zonder oorzaak, en zodoende kan met voldoende informatie over de oorzaken van elk ding worden uitgelegd waarom het zo is en niet anders

4) Wat is het 'Complete Individual Concept' volgens Leibniz?

4.1, p. 17-18

Een substantie heeft een complete individual concept, dat wil zeggen een concept dat alle predicaten van het verleden heden en toekomst van die substantie bevat. Het CIC is de manier om substanties te onderscheiden. Het CIC is de essentie van een substantie

5) Welke rol speelt eenheid (unity) in Leibniz' substantiebeprijp?

4.2, p. 21

Enkel een substantie die een eenheid is, is een substantie. Hieruit volgt dat enkel souls of substantial forms substanties kunnen zijn

6) Wat is Leibniz' belangrijkste kritiek op Descartes' notie van substantie?

4.2, p. 23

Cartesiaanse substantie als res extensa, uitgebreide substanties, wiens essentie uitgebreidheid is, is geen substantie volgens Leibniz, omdat materie geen substantie kan vormen. Iets uitgebreids kan nooit een eenheid hebben, omdat een uitgebreidheid altijd te delen is.

7) Wat is de status van de materie in Leibniz?

4.2, p. 23-24

Materie is niet iets echts in Leibniz' filosofie, het is enkel een fenomeen, dwz een verschijning

8) Wat is 'pre-established harmony'?

4.4, p. 26-27

God heeft de wereld zo geschapen dat vanuit onze eigen natuur perfect in harmonie lopen (law of unfolding) met alle andere substanties (en materie?) waardoor er geen causale relatie noidig is

Hobbes

1) Wat zijn de stappen die Hobbes tot de conclusie leiden dat de natuurtoestand (zonder regering) een toestand van oorlog is?

- Zowel de lichamelijke als de geestelijke vermogens van mensen zijn bijzonder gelijk
- Equality of ability (gelijkheid van vaardigheden) wordt equality of hope in the attaining of our ends (gelijkheid van hoop op het behalen van onze doelen)
- Wanneer twee individuen die 'ends' allebei nastreven, en er te weinig is voor beiden, worden ze vijanden en proberen ze de ander te overheersen.
- Uit angst en voorzorg valt de mens dus elk ander aan die een bedreiging voor zichzelf kan vormen.
- Er zijn sommigen die voor genot meer macht willen
- Daarom moeten ook diegenen die enkel de gevaren voor hun eigen lijfsbehoud willen uitbannen, ook hun macht verder uitbreiden en niet enkel verdedigen.
- Daarnaast kan er ook strijd ontstaan doordat iemand het gevoel heeft niet genoeg gewaardeerd te worden door een ander.
- Eerst is men zodoende bezig om te strijden voor hun eigen gewin, vervolgens voor hun veiligheid en ten slotte voor hun reputatie.
- Zonder regering is er daardoor een constante toestand van oorlog, van elke persoon tot elke persoon, dwz een periode (tijd) waarin de wil tot strijd door allen voldoende gekend wordt.

2) Welk verder bewijs geeft Hobbes voor zijn stelling dat de natuurtoestand een toestand van oorlog is?

Het wantrouwen dat spreekt uit het jezelf bewapenen als je op reis gaat, het afsluiten van deuren en het vergrendelen van kisten is een voorbeeld van hoe zelfs in onze 'civil society' het wantrouwen van de mens in zijn medemens niet verdwenen is.

Daarnaast is het zichtbaar in alle werelddelen waar geen vorm van centraal bestuur is, of in maatschappijen die vervallen tot een burgeroorlog.

3) Wat bedoelt Hobbes wanneer hij zegt "in the state of nature nothing can be unjust"?

In een natuurstaat is er geen centrale macht. Als er geen centrale macht is, kunnen er geen wetten worden opgesteld. Als er geen wetten kunnen worden opgesteld, kan er niet worden gesproken over rechtvaardig onrechtvaardig.

Locke

1) Wat bedoelt Locke met “innate knowledge” (aangeboren kennis), en waarom hebben we dit volgens hem niet?

Innate knowledge of Innate ideas zijn volgens Locke “some primary notions Characters as it were stamped upon the Mind of Man, which the Soul receives in its very first Being; and brings into the world with it.”

Deze bestaan niet, omdat 1: ze dan direct waargenomen zouden moeten worden door iedereen, wat niet het geval is en 2: als ze dispositioneel zouden zijn, er geen onderscheid is tussen innate knowledge en aangeleerde kennis. Praktische kennis is niet aangeboren, omdat het niet zelf-evident is.

2) Locke zegt dat ideeën de “materials of knowledge” zijn. Wat houdt dat in en op welke manieren maakt de “mind” gebruik hiervan?

De mind maakt de ideeën op basis van drie soorten acties. Die acties vormen bijvoorbeeld complexe ideeën, die op hun beurt vervolgens ideas of substances kunnen zijn, en daarmee overeen komen met echte substanties in de werkelijkheid. Op die manier vormen de ideas de basis van onze kennis en zijn daarom de materials of knowledge.

Combine into complex ideas: maakt ideas of substances en ideas of modes

Compare ideas: maakt ideas of relations

Abstraction from particulars: maakt general ideas

3) Locke was een atomist, wat betekent dat?

Dat hij geloofde dat de wereld was opgebouwd uit indivisible particles in void or empty space waarin die atomen zich bewegen. De primaire kwaliteiten komen voort uit die atomen. De secundaire kwaliteiten komen voort uit de verhouding tussen de atomen. Daarnaast is zijn theorie over ideeën ook atomistisch. De simpele ideeën zijn als de atomen. Ze worden niet gemaakt, maar zijn als het ware de bouwstenen waarmee de complexe ideeën worden gebouwd. De mind ontvangt ze simpelweg.

4) Locke wijst het zogenoemde “Aristotelian essentialism” af. Wat houdt dit in en hoe weerlegt Locke het?

Een manier om de natuurlijke wereld te classificeren aan de hand van de essentie van de dingen in species en genera. Locke wijst dit af omdat Locke ontkent dat een individu een essentie heeft behalve dat het wordt behandeld als behorend tot een soort.

5) het Essay Concerning Human Understanding gaat over de grenzen van de menselijke kennis.

Waar ligt die grens? Wat kunnen we wel weten en wat niet?

We kunnen het bestaan van God, onszelf en moraliteit en wiskunde met zekerheid weten. De nature of external objects kunnen we gelimiteerd kennen, omdat we die objecten adhv hun kwaliteiten waarnemen. Vanaf hier gaat het niet langer over absolute maar waarschijnlijke kennis, en hebben we de grens gevonden.

Hume

Wat zijn “relations of ideas” en wat zijn “matters of fact” volgens Hume?

Beide zijn soorten kennis die mensen volgens Hume kunnen hebben. Relations of ideas zijn inzichten die men bereikt binnen de geometrie, algebra en arithmetica, m.a.w., zonder de waarneming. De proposities binnen deze wetenschappen zijn daardoor te ontdekken door enkel gebruik te maken van de rede. Als deze proposities waar zijn, zijn ze daardoor noodzakelijk waar.

Matters of fact zijn in tegenstelling tot relations of ideas niet noodzakelijk waar. Het zijn proposities waarvan we het tegenovergestelde even goed kunnen voorstellen, en die dus geen contradictie vormen. Ze zijn daarom niet noodzakelijk waar, omdat alleen als we het tegenovergestelde zouden kunnen ontkrachten het absoluut waar zou zijn.

Is causaliteit een “matter of fact” of een “relation of ideas”?

Causaliteit is een matter of fact. Ze komen voort uit de ervaring. Enkel door de ervaring kan ik kennis hebben van de oorzaken en gevolgen van objecten. Ze kunnen daarom niet absoluut waar zijn, omdat ik me ook het tegenovergestelde kan voorstellen.

Wat zien we als we twee biljartballen zien botsen en waarom is dit niet genoeg voor causaliteit volgens Hume?

We zien dat de beweging van de ene biljartbal wordt overgegeven aan de andere biljartbal als ze botsen, waardoor we aannemen dat hier een oorzakelijk verband tussen zit. We denken dat dit causaliteit is omdat we eraan gewend zijn dat dit is hoe die ballen zich gedragen. Causaliteit impliceert echter een noodzakelijkheid, en die noodzakelijkheid is niet mogelijk op basis van de waarneming.

Waarom is het gelijk blijven van de natuur van belang voor causaliteit en waarom zouden we het bestaan van zo’n gelijkheid moeten betwifelen volgens Hume?

Omdat causaliteit gebeurt op basis van gewoonte, en dus moet elke keer eenzelfde oorzaak een zelfde effect hebben om causaliteit in stand te houden. Echter hebben wij enkel door de waarneming kennis van causaliteit en kunnen dus niet weten of causaliteit noodzakelijk waar is.

Berkeley

- Leg Berkeley's dualisme uit.

Berkeley's dualisme bestaat niet uit uitgebreide en denkende dingen, want hij wijst het bestaan van de materiële wereld af. Alles bestaat alleen als idee, en die ideeën moeten waargenomen worden, dus er zijn ook waarnemers. Dus bestaat Berkeley's dualisme uit "bundles of ideas", samengeklonterde ideeën die danwel uit de externe, danwel interne zintuigen komen, danwel uit de verbeelding, en uit "spirits", de actieve substanties die volgens Berkeley waarnemer zijn. Ondanks dat Berkeley niet met het probleem van de brug van Descartes zit, nl hoe beïnvloeden het materiele en immateriele elkaar, hij nog steeds met een interactieprobleem zit.

- Hoe beargumenteert Berkeley dat God onze ideeën veroorzaakt?

Er zijn drie mogelijke oorzaken van onze ideeën: 1. De ideeën zelf, 2. Ikzelf, of 3. God. 1 Wijst Berkeley af omdat wij a. de ideeën volledig bevatten en b. die ideeën als volledig passief worden ervaren, en c. dus geen actieve oorzaak kunnen zijn.

Ikkzelf ben niet de oorzaak, want ondanks dat ik sommige ideeën wel uit wil kan vormen, mn de verbeelding, overkomen de meeste ideeën, zowel van de interne als de externe zintuigen mij. God is dus de enige optie die over blijft.

- Hoe beantwoordt Berkeley de objectie dat zijn idealisme werkelijke dingen niet verschillend maakt van imaginaire dingen?

Werkelijke dingen zijn volgens Berkeley "more strong, lively, and distinct" dan de imaginaire dingen. Met strong wil hij zeggen dat de ideeën van werkelijke dingen zich aan ons opdringen, terwijl wij imaginaire dingen met onze eigen wil kunnen manifesteren. Er zijn echter ook imaginaire dingen die zich aan ons opdringen, en Berkeley onderscheidt deze van echte dingen door de "steadiness, order, and coherence" van ideeën van werkelijke dingen te benadrukken. Waar imaginaire dingen zich "random" aan ons voordoen, hebben werkelijke dingen een bepaalde coherentie en met name orde, die door God wordt meegegeven. Die orde noemen wij de natuurwetten.

- Hoe wordt de volledige continue existentie van alle dingen gegarandeerd volgens Berkeley?

Dit is een probleem omdat esse percipi is, en hieruit volgt dat als ik iets niet waarneem, het niet bestaat, en enkel bestaat zolang ik het waarneem. Objecten ontstaan en vergaan dus constant. Berkeley heeft twee verschillende oplossingen. De eerste oplossing is om te accepteren dat objecten enkel bestaan als ze waargenomen worden. Maar voor diegenen die deze common sense niet willen opgeven, beargumenteert hij ook dat de garantie van de continue existentie van alle dingen gegarandeerd wordt doordat ze waargenomen worden door God.

Dit laatste is echter ook niet zonder problemen, want hoe verhoudt Gods idee zich tot ons idee, die kunnen toch niet hetzelfde zijn? De meest plausibele verklaring hiervoor is dat onze ideeën deel hebben in de Goddelijke ideeën die de basis vormen voor Gods wil om iets te hebben bestaan.

- Hoe is vergissen mogelijk volgens Berkeley?

Vergissen wordt gereconstrueerd door Berkeley. Het is volgens hem niet dat de ideeën die je hebt niet overeenkomen met het externe object, wat de standaard is om uit te leggen wat een vergissing is. Volgens Berkeley is een vergissing een verkeerde gevolgtrekking (=inference) vanuit waarnemingen. Voorbeeld van de peddel.

Du Chatelet

7.1 Primair

1) Hoe verschilt het streven naar geluk (“happiness”) tussen mannen en vrouwen volgens Du Chatelet?

7.2 Secundair (Ebbersmeyer)

1) Wat zijn Exempla collecties en “collective biographies” en op welke manier zijn dit bronnen over vrouwelijke filosofen?

These books were written in different styles and with varying emphasis on learned women. Some of them were part of the early modern debate about the merits and demerits of the female sex, commonly referred to as the Querelle des femmes (Engel et al., Geschlechterstreit). Lijsten van geleerde vrouwen.

Geven een beeld, en soms ook betoog uit de tijd zelf, dat vrouwen even geschikt werden geacht voor filosofie als mannen en dat dit idee niet vreemd was voor (een deel van) hun mannelijke tijdsgenoten.

2) Wat is de rol van de “historiography of philosophy” in het documenteren van de rol van vrouwen in de geschiedenis van de filosofie?

Worden veel minder genoemd dan in de lijsten van geleerde vrouwen. Vaak niet tot echte filosofen gerekend omdat ze weinig “originale” ideeën publiceerden. Als ze genoemd worden, is het vaak in de context van mannelijke filosofen.

3) Welke rol speelt de geschiedenis van de filosofie in het betoog van Karl Joël over de emancipatie van vrouwen?

Joël probeert met de geschiedenis van de filosofie aan te tonen dat vrouwen van nature geen aanleg hebben voor filosofie, en daarom beter niet naar de universiteit zouden moeten gaan.

7.3 Secundair (Miller)

1) Wat is volgens Kies het probleem met het begrip “Western philosophy”?

Kant

8.1 Primair

- 1) Leg uit hoe Hume de 'dogmatische sluimer' van Kant onderbrak. (p.38)
- 2) wat bedoelt Kant met kennis a priori (p.43), waarom is metafysische kennis noodzakelijkerwijs a priori? Kennis a posteriori is het tegenovergestelde van a priori, wat bedoelt Kant hier dan mee?
- 3) Leg uit wat het verschil is tussen analytische en synthetische oordelen
- 4) Wat bedoelt Kant met de conclusie "dat metafysica in wezen te maken heeft met synthetische a priori-uitspraken"? (p.49)
- 5) Leg Kants kritiek op het dogmatisme en het scepticisme uit.
- 6) Waarom is het belangrijk om de vraag te beantwoorden hoe synthetische a priori-uitspraken mogelijk zijn?
- 7) Wat bedoelt Kant met "transcendentale filosofie"? (p.56)

8.2 Secundair

- 1) Wat is het doel van de Kritiek van de zuivere Rede?
- 2) Wat is Kants "Copernicaanse Revolutie in de filosofie"?
- 3) Wat zijn de twee bronnen van kennis volgens Kant?
- 4) Wat bedoelt Kant met het onderscheid tussen verschijningen en dingen op zichzelf?
- 5) Wat zijn de twee mogelijke interpretaties van Kants transcendentale idealisme?
- 6) Leg de transcendentale deductie uit
- 7) Wat is causaliteit volgens Kant?

Hegel

9.1 Primair

1) Waarom zegt Hegels “Voorwoord” dat een filosofisch “voorwoord” eigenlijk onmogelijk is? Omdat elke historische aanduiding van tendens of standpunt, van de inhoud en resultaten, niet kan doorgaan voor de manier waarop filosofische waarheid moet worden gepresenteerd. Dit komt omdat filosofie zich richt op het algemene, en daarmee alles wat ter inleiding gezegd kan worden eerst nog bewezen moet worden, of juist weerlegd moet worden. Verder maakt een voorwoord een onderscheid tussen waar en onwaar, in plaats van dat het ziet dat verschillende theorieën onderdeel van een groter systeem zijn, zoals de filosofie behoort te doen.

2) Hoe ziet Hegel zijn eigen taak?

De filosofie echt tot wetenschap maken, dwz van liefde voor weten te komen tot werkelijk weten. De ware gestalte van de waarheid

3) Leg het verschil uit tussen de innerlijke noodzaak en de uiterlijke noodzaak dat kennis wetenschap moet zijn.

De innerlijke noodzakelijkheid ligt in de aard van het weten, die noodzakelijkheid kan alleen door de filosofie aan het licht gebracht worden. De uiterlijke noodzakelijkheid is hetzelfde, maar wordt zichtbaar in de gestalte van het tijdsbeeld, dwz. Het is de huidige maatschappelijke situatie die de behoefte van verheffing van filosofie tot wetenschap zichtbaar maakt, want dat is niet uit de innerlijke noodzakelijkheid af te leiden.

9.2 Secundair

1) Wat is het Absolute volgens Hegel?

2) Leg uit wat dialectiek is.

3) Leg het belang uit van geschiedenis in Hegel.

4) Wat is de relatie tussen religie en filosofie volgens Hegel?

5) Wat is de Geest volgens Hegel?

Kierkegaard

10.1 Primair

- 1) Deze tekst draait om de vraag of een teleologische suspensie van het ethische bestaat, leg uit wat daarmee wordt bedoeld.
- 2) Kierkegaard (of in ieder geval Johannes de silentio) gelooft dat Abraham zich onderscheidt van de antieke tragische held door deze teleologische suspensie. Leg uit waarom dit zo is.
- 3) Kierkegaard schrijft 'Vrees en Beven' onder het pseudoniem Johannes de silentio. Op basis van de tekst die je hebt gelezen, leg uit waarom je denkt dat Kierkegaard een pseudoniem gebruikt en waarom hij voor deze naam kiest.

10.2 Secundair

- 1) Leg uit waarom Kierkegaards notie van het zelf niet zozeer metafysisch is.
- 2) Leg uit wat Anti-Climacus bedoelt met de "despair of necessity".
- 3) Leg uit waarom voor de drie "levensvormen" (het esthetische, het ethische en het religieuze leven) zowel "stages" als "spheres" kan worden gebruikt en waarom volgens Lippitt en Evans "spheres" geschikter is.
- 4) Leg uit hoe het leven van de "estheet" "A" het midden vormt tussen de extremen van "Don Juan" en "Johannes de Verleider" en hoe elementen van deze extremen het esthetische leven vormen
- 5) Leg uit waar "Judge William", "A" van probeert te overtuigen door te zeggen dat hij de keuze zelf moet kiezen ("choose choice itself") en hoe dit samenhangt met het ethische leven.
- 6) Leg uit wat de Akedah, het offer van zijn zoon Isaac door Abraham, zo'n belangrijk voorbeeld maakt voor Kierkegaard in zijn uiteenzetting van het religieuze leven.

Nietzsche

11.1 Primair

Zowel sectie 125 als 343 gaan over de dood van God. Wat zijn de verschillen tussen:

- 1) De manier waarop de dood van God wordt geanalyseerd in beide secties. Is het een positief of een negatief fenomeen?
- 2) De manier waarop de dood van God wordt gepresenteerd in beide secties?
- 3) De consequenties van de dood van God voor verschillende mensen?

11.2 Secundair

- 1) Wat zijn de bronnen van de moraliteit volgens Nietzsche?
- 2) Wat is ressentiment volgens Nietzsche?
- 3) Wat is Nietzsches kritiek op medelijden ("compassion")?
- 4) Wat bedoelt Nietzsche met "wil tot macht"?
- 5) Wat wordt er bedoeld met Nietzsches perspectivisme?
- 6) Wat betekent de "eeuwige wederkeer van het zelfde" volgens Nietzsche?